

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Острозька академія»
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин та національної
безпеки
Кафедра національної безпеки та політології

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра на
тему:

**«Органи виконавчої влади в системі забезпечення національної
безпеки та обороноздатності України»**

Виконав студент II курсу, групи МНб-21
Спеціальності 256 «Національна безпека (за окремими
сферами забезпечення і видами діяльності)»
Садовий Ілля Олександрович

Керівник – кандидат політичних наук, доцент
Мартинюк Роман Станіславович
Рецензент – доктор історичних наук, професор
Кулаковський Петро Михайлович

Острог, 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ОРГАНИ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ ЯК СКЛАДОВА СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ ДЕРЖАВИ	8
Висновки до розділу 1	24
РОЗДІЛ 2. КАБІNET МІНІСТРІВ УКРАЇНИ, МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ ТА МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ Й ОБОРОНИ УКРАЇНИ	26
2.1 Функції та повноваження Кабінету Міністрів України у сфері національної безпеки й оборони України	26
2.2 Функції та повноваження Міністерства внутрішніх справ України у сфері національної безпеки й оборони України	42
2.3 Функції та повноваження Міністерства оборони України у сфері національної безпеки й оборони України	54
Висновки до розділу 2	64
РОЗДІЛ 3. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВЗАЄМОДІЇ КАБІNETУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ З ПРЕЗИДЕНТОМ УКРАЇНИ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ	66
3.1 Розподіл компетенцій у сфері національної безпеки і оборони України між Кабінетом Міністрів України і Президентом України	66
3.2 Рада національної безпеки і оборони України в механізмі взаємодії Кабінету Міністрів України з Президентом України у сфері національної безпеки і оборони	68
Висновки до розділу 3	74
ВИСНОВКИ	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	80

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Складність і динамізм безпекового середовища навколо ситуації в Україні зумовлені нинішньою кризою, невизначеністю основ порядку міжнародних безпекових норм, послабленням безпекових організацій та спробами посилити роль військових сил поза існуючими міжнародними безпековими механізмами. Відтак для забезпечення недоторканості державних кордонів необхідно активно змінювати систему внутрішньої безпеки, яка є складовою глобальної, а саме: вдосконалювати процес розробки та затвердження нормативно-правових актів про структуру та діяльність організації системи забезпечення територіальної цілісності України; своєчасно узгоджувати зовнішню та внутрішню політики щодо забезпечення цілісності держави.

Нині національна безпека і обороноздатність України є необхідними умовами забезпечення життєдіяльності людини, суспільства і держави, ознаки яких є унікальними. Забезпечення національної безпеки та обороноздатності в умовах воєнного часу має бути невід'ємною частиною державної політики. Це один із основних напрямів діяльності правоохоронних органів держави та одна з найважливіших функцій їхньої діяльності, що базується на загальних засадах, формах і методах управління безпекою і обороноздатністю держави.

Локалізація та стримування загроз територіальній цілісності України залишаються наразі надзвичайно актуальними. Органи державної влади відповідають за забезпечення проголошених Конституцією України принципів єдності, територіальної цілісності та недоторканності. Організаційна система забезпечення територіальної цілісності є складовою механізму забезпечення національної безпеки.

Метою дослідження є виявлення ролі органів виконавчої влади в системі забезпечення національної безпеки та обороноздатності України.

Визначена мета дослідження зумовлює постановку і вирішення наступних дослідницьких завдань:

- надати загальну характеристику органів виконавчої влади як складової сектору безпеки і оборони держави;
- проаналізувати функції та повноваження Кабінету Міністрів України у сфері національної безпеки й оборони України;
- розглянути функції та повноваження Міністерства внутрішніх справ у сфері національної безпеки й оборони України;
- розкрити функції та повноваження Міністерства оборони України у сфері національної безпеки й оборони України;
- зазначити розподіл компетенцій у сфері національної безпеки і оборони України між Кабінетом Міністрів України і Президентом України;
- дослідити роль Ради національної безпеки і оборони в механізмі взаємодії Кабінету Міністрів України з Президентом України у сфері національної безпеки і оборони.

Об'єктом дослідження є система забезпечення національної безпеки та обороноздатності України.

Предметом дослідження є діяльність органів виконавчої влади в системі забезпечення національної безпеки та обороноздатності України.

Джерельна база дослідження складається з літературних і законодавчих джерел. Літературна база дослідження містить наукові визначення з енциклопедій і навчальних посібників, огляди наукових статей у спеціалізованих періодичних виданнях, публікації у періодичній пресі та мережі Інтернет.

Нормативну базу дослідження складають Конституція України, закони України, підзаконні та інші нормативні акти України, що становлять предмет цього дослідження.

Методологію дослідження становлять методи, застосовані під час виконання дослідження, а саме:

фундаментальний – під час надання загальної характеристики органів виконавчої влади як складової сектору безпеки і оборони держави. Використання фундаментального методу було обумовлене потребою висвітлити базові аспекти організації та функціонування цих органів у контексті національної безпеки та оборони. Цей метод дозволяє розглянути проблему на більш високому рівні абстракції та розуміння загальних принципів і залежностей.

правовий – під час визначення повноважень Кабінету Міністрів України, Міністерства внутрішніх справ та Міністерства оборони України у сфері національної безпеки й оборони України. Використання правового методу було обґрунтоване необхідністю визначення повноважень різних органів, зокрема Кабінету Міністрів України, Міністерства внутрішніх справ та Міністерства оборони України, у сфері національної безпеки й оборони. Цей метод дозволяє аналізувати правову базу, норми та положення, що регулюють діяльність зазначених органів у сфері національної безпеки, що є важливим для розуміння їхньої компетенції та обов'язків.

порівняння – під час зазначення розподілу компетенцій у сфері національної безпеки і оборони України між Кабінетом Міністрів України і Президентом України. Використання порівняльного методу було застосоване для аналізу розподілу компетенцій у сфері національної безпеки і оборони між Кабінетом Міністрів України і Президентом України. Цей метод дозволяє виявити подібності та відмінності у повноваженнях цих двох владних структур, а також розуміти динаміку взаємодії між ними.

структурно-генетичний – під час дослідження ролі РНБО в механізмі взаємодії КМУ з Президентом України у сфері національної безпеки і оборони. Використання цього методу було обумовлене дослідженням ролі Ради національної безпеки і оборони (РНБО) в механізмі взаємодії Кабінету Міністрів України з Президентом України у сфері національної безпеки і оборони. Цей метод дозволяє розглядати систему як структуру, а також

вивчати її еволюцію та розвиток у часі, що допомагає зрозуміти взаємозв'язки між складовими елементами системи та їхню взаємодію.

Наукова новизна. Аналізуючи функції та роль органів виконавчої влади в цілісній системі національної безпеки та обороноздатності, робота надає глибоке розуміння механізмів управління цими процесами. Порівняльний аналіз з іншими країнами чи між різними структурами в Україні дозволяє виявити унікальні особливості та проблеми, що можуть бути ключовими для подальших реформ, особливо у воєнний стан. Відкладення впровадження Реєстру олігархів вказує на складність взаємодії між законодавством та практикою в Україні. Основна цінність роботи полягає в її практичному застосуванні: висновки та рекомендації можуть стати основою для розробки стратегій та політик у сфері національної безпеки та обороноздатності, спрямованих на підвищення ефективності функціонування системи та забезпечення національних інтересів України. Такий дослід може відігравати важливу роль у розвитку наукової думки та практичних заходів у галузі безпеки та оборони країни.

Практичне значення дослідження. Розуміння ролі та функцій органів виконавчої влади допомагає у вдосконаленні систем управління безпекою та обороноздатністю. Аналіз роботи цих органів може допомогти виявити недоліки, які потребують виправлення, і визначити ефективні методи їх вирішення.

Структура й обсяг дослідження. Дослідження складається зі вступу, основної частини, поділеної на три розділи і п'ять підрозділів, висновків та списку використаних джерел. Обсяг дослідження становить 75 сторінок, робота містить 13 рисунків. Список використаних джерел містить 74 найменування.

РОЗДІЛ 1. ОРГАНИ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ ЯК СКЛАДОВА СТРУКТУРИ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ ДЕРЖАВИ

Виконавча влада є органом державної влади в системі поділу влади і представлена державною виконавчою владою, яка у своїх функціях відокремлена від законодавчої та судової гілок влади та існує для виконання здійснення оперативного управління державними справами.

Ознаки виконавчої влади наведені на рис. 1.1.

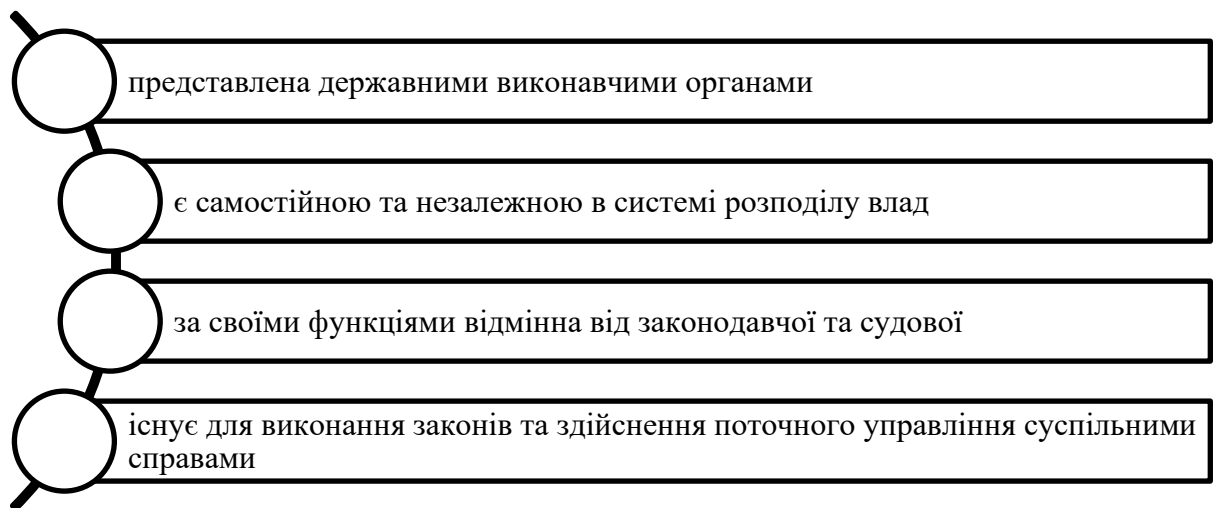

Рис. 1.1. Ознаки виконавчої влади

Важливою особливістю адміністративної влади у XXI столітті є її високий ступінь структурованості та систематизації. Адміністративна влада втілюється в інститутах адміністративних органів. Інститути та структури адміністративних органів відрізняються в різних країнах. У президентських республіках главою виконавчої влади є президент (наприклад, США, Бразилія), тоді як у змішаних і парламентських республіках головним виконавцем є урядові організації.

Органи виконавчої влади України (далі – ОВВУ) - це центральні та місцеві, одноособові та колегіальні органи, що здійснюють виконавчі функції у всіх сферах діяльності всередині країни. Вищим виконавчим органом є КМУ,

який відповідно до Конституції та законів України забезпечує виконання постанов ВРУ [4].

За своєю природою та змістом ОБВУ мають відмінності з іншими органами державної влади, насамперед законодавчої та судової, метою, змістом, об'єктами, формами, методами та засобами своєї діяльності. За своєю природою вони є насамперед правоохоронними органами. Основними напрямками діяльності виконавчої гілки влади є виконання останніми двох головних функцій: виконавчої та розпорядчої.

У порівнянні з аналогічними конституціями інших країн, Конституція України ще більше закріплює важливість та вплив виконавчої влади у системі державного управління. Стаття 6 Конституції України зазначає, що державна влада в Україні здійснюється на засадах поділу на законодавчу, виконавчу і судову [4]. Це означає, що виконавчій владі належить пріоритет в управлінні економікою країни в цілому та проведенні єдиної державної соціально-економічної політики. Таким чином, виконавча влада істотно відрізняється від інших гілок влади за предметом і масштабами своєї діяльності.

На противагу від законодавчої та судової гілок влади, які діють незалежно і підпорядковуються лише закону, виконавча гілка ефективно функціонує тільки в єдиній системі. В Україні дана гілка функціонує за вертикаллю, що ґрунтується на чіткій субординації та підпорядкуванні.

На рис. 1.2 наведена система органів державної влади за суб'єктами діяльності ОБВУ.

Рис. 1.2. Система органів державної влади за суб'єктами діяльності
ОВВУ

На рис. 1.3 показано, як ОВВУ можна класифікувати за іншими ознаками.

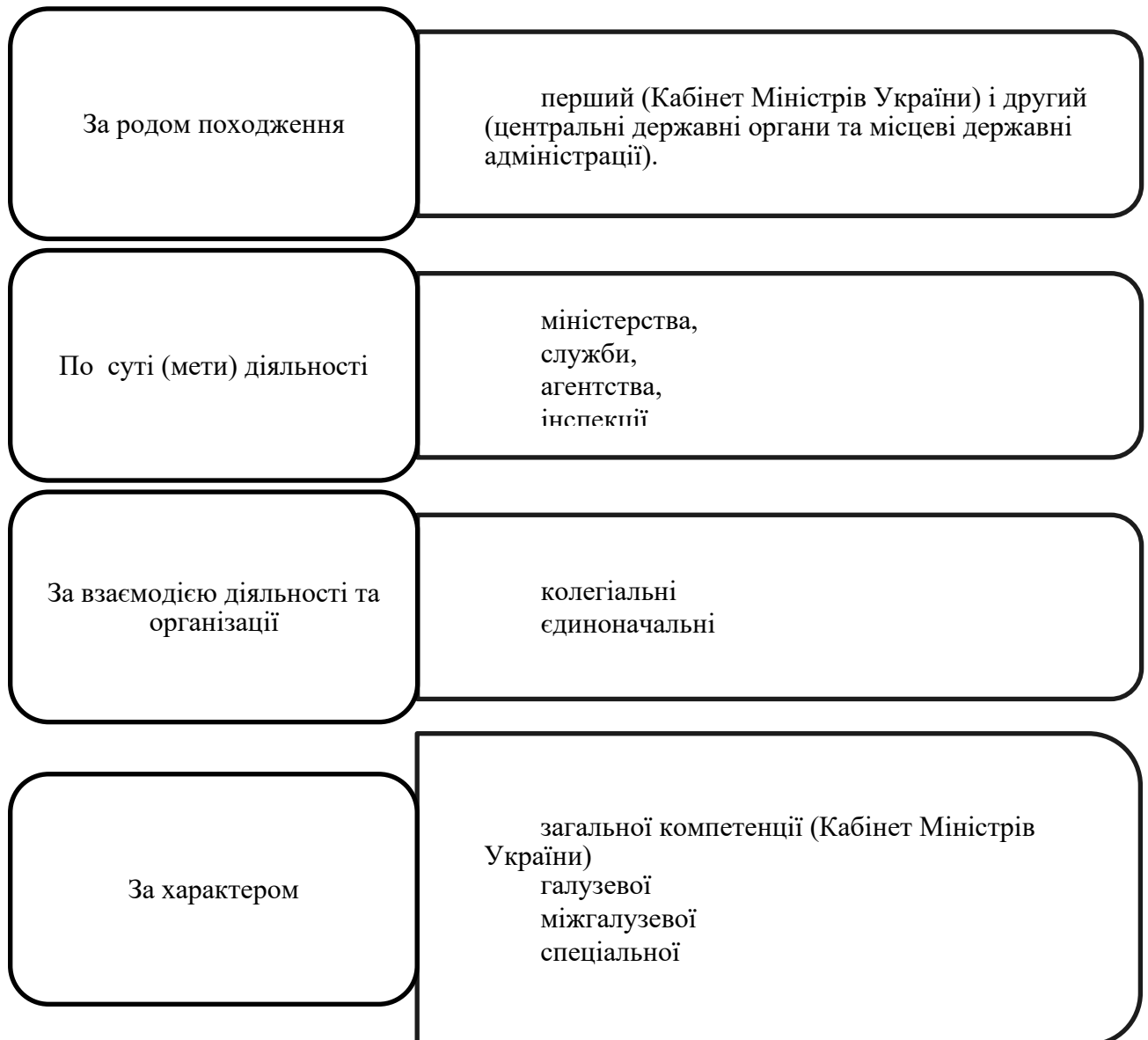

Рис. 1.3. Класифікація органів виконавчої влади

Діяльність органів виконавчої влади ґрунтується на певних принципах, якими вони керуються при організації та функціонуванні. Основою організації та діяльності органів виконавчої влади в Україні є демократія, верховенство права, повага до прав і свободи, гідність та честь людини та громадянина, єдиноначальність і колегіальність, гласність, громадський контроль, повноважність, територіальність і науковість.

Державні виконавчі органи (далі – ДВО) є бюджетними установами зі статусом юридичної особи. Вони діють у своїй визначеній компетенції, користуючись відносною самостійністю, при цьому взаємодіючи із

законодавчою та судовою гілками у різних формах своєї організованості, таких як представництво, комісії для погодження та спільного надання інформації.

ОВВУ мають спеціальну структуру (апарат). Призначення державних службовців визначається нормативно-правовими актами, і кожен державний службовець повинен відповідати певним вимогам, таким як рівень професійної освіти, стаж та досвід роботи. Державні службовці займають свої посади та виконують свої обов'язки відповідно до Закону «Про державну службу».

Для з'ясування поняття «управління сектором безпеки» та сутності його правової конструкції доцільно проаналізувати зміст його структурних елементів.

Тлумачення терміну «управляти» за тлумачним словником української мови наведено на рис. 1.5.

Управляти –	а) керувати діяльністю чи роботою когось чи чогось
	б) спрямовувати рух, вихід або роботу чогось за допомогою керма та інших регулювальних пристроїв; направляти хід якогось процесу, впливати на його розвиток або стан

Рис. 1.4 Тлумачення терміну «управляти» за тлумачним словником української мови

Джерело: на підставі [5, с. 642]

Категорія «управління» — це діяльність уповноважених організацій, спрямована на реалізацію певних цілей за допомогою методів, способів і функцій управління [7, с. 10].

П. Друкер визначальний теоретик менеджменту, оцінив управління, як специфічний вид діяльності, що перетворює неорганізований натовп у продуктивну групу з ефективними засобами досягнення цілей [8, с. 48].

Таким чином, під управлінням слід розуміти діяльність уповноваженої організації, спрямовану на реалізацію певних цілей за допомогою методів, форм і функцій управління.

Безпека багатогранна, а безпека як соціальна цінність суспільства є предметом діяльності певної групи різних суб'єктів і є цілеспрямованим результатом такої діяльності з точки зору задоволення суспільних потреб. Крім того, безпека є необхідною умовою існування особистості, суспільства, держави і забезпечує можливість подальшого поступового розвитку цих елементів [9, с. 121].

В. П. Циганов визначає «безпеку» як діяльність людей, суспільств, держав і світового співтовариства з виявлення, попередження, ослаблення і уникнення загроз, що руйнують їх, позбавляють матеріальних і моральних цінностей, завдають непоправної шкоди і перекривають шлях прогресивного розвитку [10, с. 32].

Таким чином, безпека, яка є соціальною цінністю суспільства, є природною необхідністю для існування останнього.

Іншими словами, поняття безпеки включає в себе військовий, економічний, технологічний, екологічний, соціальний та людський виміри. Воно також включає підтримку національної ідентичності та захист громадян [11, с. 8].

Отже, «безпека» - це сфера діяльності в якій приймає участь держава та її громадян, запобігаючи, виявляючи та протидіючи загрозам. Безпека є необхідною умовою існування людини, суспільства і держави. На рис. 1.5 наведено ознаки, що охоплюють термін «безпека» відповідно до юридичної літератури.

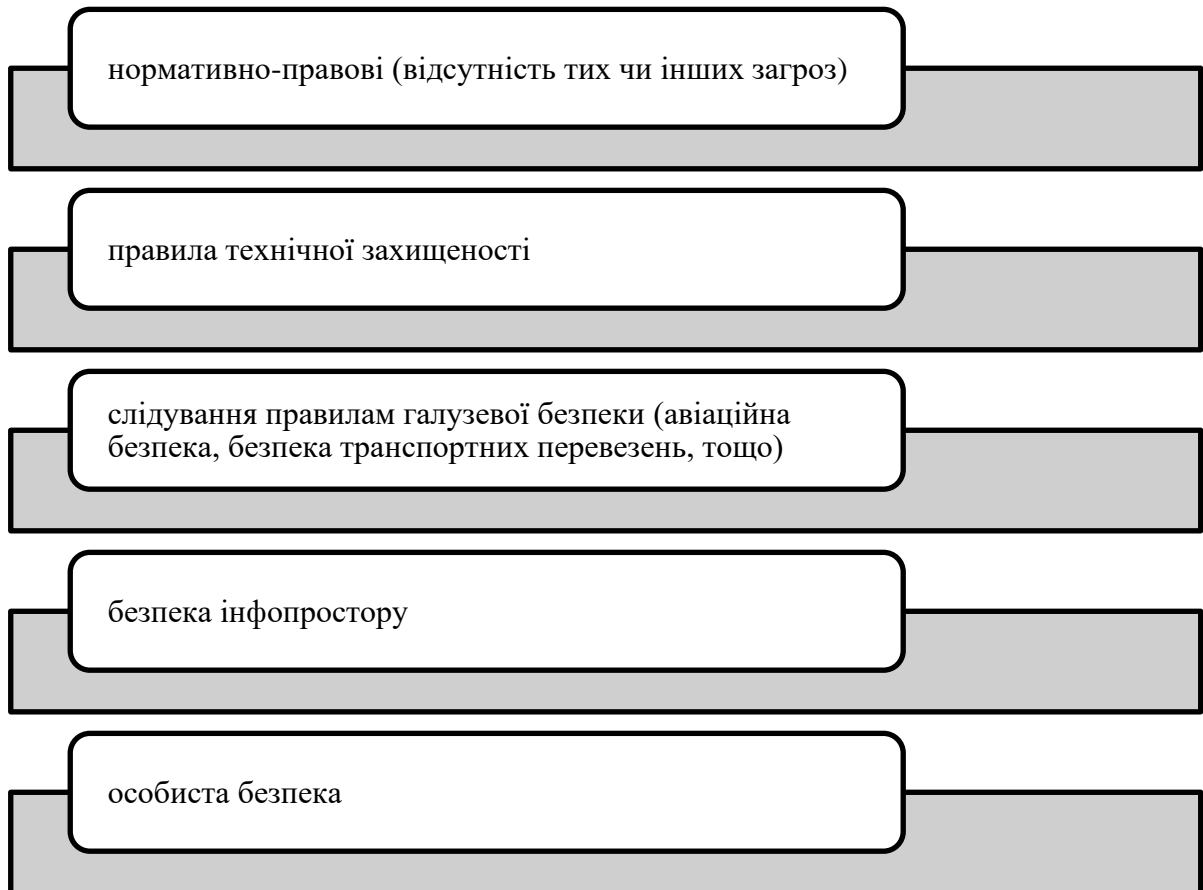

Рис. 1.5. Ознаки, що охоплюють термін «безпека» відповідно до юридичної літератури.

Джерело: складено на підставі [2, с. 69]

Г. П. Ситник стверджує, що головним завданням суб'єктів управління є створення умов, за допомогою яких забезпечується певний рівень можливостей для задоволення потреб у безпеці людини, суспільства та державних інституцій. Безпека, по суті, є якісно-кількісною характеристикою соціального явища, яке називається безпекою [3, с. 22].

Склад сектору безпеки наведено на рис. 1.6.

Склад сектору безпеки	Міністерство оборони України
	Збройні Сили України
	Державна спеціальна служба транспорту
	Міністерство внутрішніх справ України
	Національна гвардія України
	Національна поліція України
	Державна прикордонна служба України
	Державна міграційна служба України
	Державна служба України з надзвичайних ситуацій
	Служба безпеки України
	Управління державної охорони України
	Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України
	Апарат Ради національної безпеки і оборони України
	розвідувальні органи України
центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування й реалізує державну військово-промислову політику	

Рис. 1.6. Склад сектору безпеки

Джерело: складено на підставі [13]

Управління національною безпекою створено іншими державними органами та органами місцевого самоврядування у співпраці з органами сектору безпеки та оборони. (частини 2 і 3 статті 12) [13].

Термін «сектор безпеки і оборони» не має юридичного визначення. М. М. Лобко та Ф. В. Саханюк пропонує сектор безпеки і оборони як систему сил і засобів, що входять до складу органів державної влади, органів місцевого самоврядування, органів військового управління, військових формувань і

військових формувань. Вони також вважають сектор безпеки і оборони відповідальним за забезпечення воєнної безпеки та оборони держави з наданням підтримки обороноздатності держави, запобігання загрозам воєнного характеру, нейтралізація і відбиття. [15, с. 137].

О.І. Кузьмук розуміє цей термін як систему сил і засобів воєнного управління, правоохоронних органів і служб, тобто створених відповідно до законів України спеціальних органів державної влади, військових формувань, правоохоронних органів і служб, діяльність яких спрямована на планування, організацію та здійснення заходів щодо забезпечення безпеки і оборони держави у безпосередній відповідності до Конституції та законів України, їх всебічне забезпечення, сукупність інститутів та ініціатив, охоплених єдиним керівництвом і підконтрольних громадянському суспільству [17, с. 11].

В.К. Горovenko та В.П. Тютюнник вважають, що сектор безпеки і оборони є однією з підсистем системи забезпечення національної безпеки України, суб'єкти якої забезпечують зовнішню і внутрішню безпеку України шляхом використання зброї, вжиття спеціальних заходів та застосування правових санкцій у межах своїх повноважень [1, с. 23].

Деякі міжнародні видання характеризують поняття "сектор безпеки", як сукупність усіх організацій і сил, завданням яких є захист суспільства, держави та її інститутів [74]. Сюди входять такі основні організації, як збройні сили, правоохоронні органи та воєнізовані організації, розвідувальні та безпекові служби, митниця, берегова охорона та прикордонна служба, а також інституції, які формулюють, впроваджують та контролюють політику внутрішньої та зовнішньої безпеки. ЄС та Європейський Парламент розділили сектор безпеки на чотири складові: оборона, поліція, розвідка та прикордонний контроль [19].

У джерелах вітчизняного права науковці по-різному трактують термін «сектор безпеки». На думку одних дослідників, це сукупність державних установ і організацій, спрямованих на забезпечення безпеки особистості, суспільства і держави [26, с. 9]. Інші вважають, що критерієм безпеки держави

є безпека в усіх сферах її діяльності, тому сутністю сфери безпеки є злагоджена діяльність усіх її елементів [2, с. 71, 72].

У науковій розвідці поняття «сектор безпеки» можна розглядати як у «вузькому», так і в «широкому» сенсі. У вузькому значенні сектор безпеки прирівнюється до силового блоку, що охоплює суб'єкти, безпосередньо пов'язані з функціями безпеки та оборони. З іншого боку, у широкому розумінні сектор безпеки розширюється і охоплює не лише силовий блок, а й оборонно-промисловий і науковий комплекси, державні організації та органи місцевого самоврядування, які беруть участь у формуванні та реалізації зовнішньої та внутрішньої політики, управлінні екологією, забезпечення інформаційної безпеки та інше [26].

У разі введення воєнного стану статтею 9 Закону №389-VIII[27] передбачено, що Президент України, ВРУ, КМУ, інші органи державної влади, військове управління, військові адміністрації та органи місцевого самоврядування мають намір запровадити воєнний стан. повинні діяти в межах покладених на них повноважень, визначених Конституцією, законами України та іншими правовими актами країни. Це забезпечує структурований і скоординований підхід до управління під час надзвичайних обставин, таких як воєнний стан.

Закони та нормативні акти, що стосуються державних органів, відповідальних за розвідувальну діяльність в інтересах оборони, виконання обов'язків та функцій цих органів. Президент України має затвердити ці закони та акти, щоб вони відповідали пріоритетам і стратегіям національної безпеки.

Центральний орган виконавчої влади здійснює важливу роль у координації діяльності в особливий період, після чого він забезпечує формування державної політики щодо тимчасово окупованих територій і прилеглих територій. Цей центральний орган керує роботою центральних і місцевих органів виконавчої влади, а також взаємодіє з іншими структурами держави. Крім того, пропонується створити державне підприємство, на яке

покладено функції Національного інформаційного бюро КМУ. Крім того, він полегшує зв'язок як з національними державними органами, так і з міжнародними організаціями, такими як Міжнародний комітет Червоного Хреста, одночасно контролюючи діяльність Національного інформаційного бюро.

На головний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику, покладається організація зовнішніх зв'язків з іншими державами та міжнародними організаціями з питань утримання та репатріації військовополонених у надзвичайних ситуаціях.

Нарешті є центральним органом виконавчої влади, який відповідає за розробку та виконання державної політики щодо утримання військовослужбовців. Він також стежить за тим, щоб установи, призначені для тримання військовослужбовців, працювали належним чином і відповідно до встановлених правил.

Отже, системи законодавчої, виконавчої та судової влади, а також розподіл їх повноважень залишаються незмінними в умовах воєнного стану відповідно до «рамки», встановлених Конституцією.

Однак, Закон № 389-VIII [28] передбачає можливість розширення системи органів публічного управління за допомогою тимчасових суб'єктів владних повноважень.

У разі оголошення воєнного стану крім штатних органів державної влади та місцевого самоврядування можуть створюватися тимчасові державні органи — військові адміністрації. Ці військові адміністрації діють під керівництвом начальників з єдиним командним складом, на які покладено безпосередню відповідальність за впровадження заходів воєнного стану в районах бойових дій разом із військовим командуванням.

Закон України «Про правовий режим воєнного стану» визначає конкретні функції та обов'язки органів військового управління та військового командування в територіях, де діє воєнний стан. Ці органи забезпечують дотримання Конституції та законів України, здійснення заходів воєнного

стану, оборону, цивільну оборону, громадську безпеку і порядок, охорону об'єктів критичної інфраструктури, а також забезпечення прав і свобод громадян. Для полегшення виконання цих завдань можуть бути створені тимчасові державні органи, такі як військові командування.

Рішення про створення військової адміністрації належить до повноважень Президента України на підставі рекомендацій місцевих адміністрацій або військового командування, як зазначено у пункті 4.2 Закону. Цей процес особливо актуальний у ситуаціях, коли місцеві органи влади не можуть ефективно виконувати свої конституційні та законні обов'язки.

Загалом створення військових адміністрацій та військових командувань відіграє життєво важливу роль у забезпеченні ефективного впровадження заходів воєнного стану та підтриманні порядку та безпеки на територіях, уражених бойовими діями чи іншими загрозами національній безпеці.

У разі не скликання районної чи обласної ради у зазначений строк або припинення її повноважень відповідно до закону чи забезпечення керівництва обороною, безпекою і порядком у районі чи області може бути створена військова адміністрація. Після прийняття рішення про створення районних чи обласних військових адміністрацій вони визначаються відповідними органами державної виконавчої влади цього рівня, а керівники цих адміністрацій визнаються керівниками відповідних органів військової виконавчої влади.

Крім того, для виконання завдань оборони і безпеки держави відповідно до законодавства України можуть утворюватися міські адміністрації. Ці органи управління складаються з військовослужбовців різних військових частин, сержантського складу, а також керівників правоохоронних органів та органів цивільного захисту, призначених законом для виконання конкретних завдань щодо оборони та безпеки. Їхні обов'язки пов'язані з обов'язками військової служби, правоохоронних органів та функцій цивільного захисту. До кадрового складу цих управлінь можуть входити особи, які перебувають на службі в різних органах і підрозділах, а також особи, які перебувають у трудовому договорі з відповідними управліннями.

Крім того, при переході районного, обласного органу виконавчої влади до військового органу виконавчої влади за особами військових організацій, створених відповідно до закону, зберігається статус державних службовців цього органу виконавчої влади. Вони продовжують виконувати обов'язки військової служби, служити в правоохоронних органах або працювати в органах цивільного захисту для забезпечення безпеки держави. Працівники органів цивільного захисту також можуть призначатися на посади в таких органах, що сприяють загальному забезпеченню безпеки держави.

У випадку утворення місцевих або регіональних органів військово-цивільної виконавчої влади повноваження відповідних місцевих або регіональних органів військово-цивільної виконавчої влади припиняються з моменту набрання чинності відповідними законами Президента України щодо їх утворення [28, ч. 9 ст. 4].

Військова адміністрація, як тимчасовий адміністративно-виконавчий орган, виконує функції, подібні до звичайних адміністративно-виконавчих структур державної влади. Він діє в рамках закону, а його дії обмежуються тими, які прямо передбачені законом або необхідними для його виконання. Згідно з принципом централізованого управління, військова адміністрація має повноваження запроваджувати нові нормативні акти та виконувати обов'язкові адміністративні рішення для сприяння впровадженню заходів воєнного стану в межах своїх повноважень та відповідно до положень законодавства.

Військова адміністрація через свої управлінські та адміністративні функції відіграє вирішальну роль у забезпеченні виконання заходів воєнного стану, підтриманні громадського порядку та безпеки. Його здатність видавати адміністративні рішення та правила допомагає оптимізувати роботу та ефективно підтримувати принципи воєнного стану. Цей централізований підхід до управління дозволяє здійснювати скоординовані та ефективні процеси прийняття рішень, важливі під час кризи чи конфлікту.

Дотримуючись законодавчої бази та зосереджуючись на завданнях, безпосередньо пов'язаних з вимогами воєнного стану, військова адміністрація сприяє загальному управлінню та стабільності уражених територій. Його тимчасовий характер підкреслює необхідність швидких і рішучих дій для подолання викликів і збереження контролю під час підвищеної загрози безпеці України.

Аналізуючи статтю 15 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», повноваження воєнних адміністрацій можна уявити як низку заходів за напрямками, наведеними на рис. 1.7.

Напрями повноважень воєнних адміністрацій	бюджет та фінанси
	управління майном
	містобудування
	житлово-комунальне господарство
	торгівля
	побутове обслуговування
	транспорт
	зв'язок і телекомунікації
	освіта
	охорона здоров'я
	культура
	фізкультура і спорт
	соціальний захист населення
	регулювання земельних відносин
	охорона довкілля та пам'яток історії або культури
	оборона
національна безпека та цивільний захист	
повноваження щодо вирішення організаційно-представницьких питань та у сфері адміністративно-територіального устрою	

Рис. 1.7. Напрями повноважень воєнних адміністрацій

Забезпечення додержання законного режиму воєнного стану включає у себе ефективну координацію дій між органами військового керівництва та адміністрацією, яка має на меті забезпечити безпеку громадян та захист

інтересів держави. Ця взаємодія передбачає також підпорядкування іншим військовим формуванням та правоохоронним органам, створеним згідно з українським законодавством, чи їхнім еквівалентам, таким як військові частини, установи та організації.

Висновки до розділу 1

У контексті дослідження ролі органів виконавчої влади у забезпеченні національної безпеки та обороноздатності держави можна зробити наступні висновки. По-перше, вони відіграють критичну роль у розробці та впровадженні стратегій та політик у цих сферах. По-друге, враховуючи комплексність сучасного середовища, органи виконавчої влади повинні ефективно керувати різноманітними викликами та загрозами. По-третє, для максимізації ефективності необхідно тісно співпрацювати та працювати разом з іншими структурами безпеки та оборони. Нарешті, органи виконавчої влади повинні бути готовими до нових викликів і загроз, після чого сучасне середовище постійно змінюється. Це означає, що органи виконавчої влади є важливою частиною системи безпеки та оборони держави, а їх роль є важливою для забезпечення безпеки населення та національних інтересів.

РОЗДІЛ 2. КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ, МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ ТА МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ Й ОБОРОНИ УКРАЇНИ

2.1 Функції та повноваження Кабінету Міністрів України у сфері національної безпеки й оборони України

Згідно з розділом VI Конституції України [4] і Законом України «Про Кабінет Міністрів України» [29], КМУ відіграє роль найважливішого органу виконавчої влади, що забезпечує дотримання законів і вирішує ключові питання, особливо в період введення воєнного стану.

У структурі виконавчої влади КМУ є найвищим органом. Він виконує виконавчі обов'язки, а також керує, координує та контролює роботу міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим та місцевих державних адміністрацій. Конституція України постановляє, що КМУ несе відповідальність перед Президентом України та ВРУ, а також підпорядковується та звітує ВРУ [29].

О. Панфілов та А. Калімбет уточнили структуру адміністративно-правового статусу КМУ, розрізняючи наступні компоненти: нормативно-правову базу, принципи функціонування, цілі та завдання, повноваження, процедуру формування, процес ухвалення рішень. Нормативно-правова основа КМУ складається з загального закону, що визначає основні положення про адміністративні органи, та спеціальних законів, які регулюють всі важливі аспекти діяльності уряду. Головною метою функціонування КМУ як адміністративного органу є забезпечення публічного інтересу та належного управління у сфері суспільних відносин, до сфери відповідальності якого він входить. Компетенція, як елемент адміністративно-правового статусу, спрямована на формулювання завдань і відображається на рівні нормативно-правового регулювання. Компетенція КМУ включає в себе три складові: компетенцію, сферу відання та функції. Повноваження представляють собою сукупність прав і обов'язків, якими наділений найвищий орган виконавчої

влади. Сфера відання визначає область суспільних відносин, в межах якої можуть бути реалізовані повноваження, покладені на КМУ [30].

У теорії адміністративного права спостерігаються певні тенденції, що стосуються правової природи адміністративно-правових посад. Дослідження, проведене М. Кочеровим, концентрується на адміністративно-правовому статусі адміністративних органів, зокрема на їхній ролі у здійсненні державної політики у сферах прав та свобод людини, захисту інтересів суспільства і держави, боротьбі з злочинністю та забезпеченні безпеки і правопорядку. Автор також висвітлює внесок міністрів у формування державної політики в цих сферах та виконання послуг відповідно до вимог закону в інтересах загальної безпеки. М.Кочеров визначає адміністративно-правовий статус адміністративних органів як загальнотеоретичну категорію, яка описує певне положення цих органів у системі держави. Ця категорія включає цілі, завдання, функції та структурно-організаційні елементи, що визначають систему та структуру органів і підрозділів, взаємодію між ними, їх підконтрольність і підзвітність. Елемент спроможності охоплює повноваження, обов'язки та відповідальність за виконання запланованих заходів [31]. Відповідно до статті 49 Закону України № 794-7 від 27 лютого 2014 року, КМУ має повноваження видавати обов'язкові до виконання акти на основі Конституції та законів України, актів Президента України та постанов ВРУ. Акти КМУ нормативного характеру оформляються у формі постанов, тоді як акти, що стосуються організаційно-розпорядчих та інших оперативних питань, видаються у формі розпоряджень КМУ [29].

О. Коротун акцентує увагу на тому, що сучасні тенденції у процесі демократичного розвитку та трансформації політичного, економічного та соціального життя призводять до реформування адміністративної системи. Це стає важливим чинником у визначенні мети та завдань публічної адміністрації, форм і методів її діяльності, а також у зміні прав та обов'язків, функцій та механізмів правового регулювання та виконання адміністративно-правових норм, що неухильно пов'язані з адміністративно-правовим статусом публічної

адміністрації. Адміністративно-правовий статус публічної адміністрації характеризується такими правовими інститутами, як права та юридичні обов'язки публічного суб'єкта, правосуб'єктність, суб'єкт та об'єкт управління, адміністративно-правові гарантії та державна санкція. Зауважується, що саме норми адміністративного права відіграють провідну роль у системі правових норм, що регулюють адміністративно-правовий статус суб'єктів управління. Вчений також підкреслює, що функція адміністративного права проявляється у його впливі на суспільні відносини шляхом створення правових регуляторів. Регулятивно-охоронна функція адміністративного права, поряд з іншими управлінськими функціями, займає важливе місце в діяльності публічної адміністрації, спрямовуючи зусилля на забезпечення захисту прав суб'єктів права інтелектуальної власності. [32].

Загалом О. Панфілов та А. Калімбет підсумовують, що адміністративно-правовий статус — це спеціально визначена сукупність суб'єктивних прав і обов'язків, закріплених за відповідною особою конкретним правовим актом і гарантованих державою [30].

Повноваження КМУ наведені на рис. 2.1.

Рис. 2.1. Повноваження КМУ відповідно до Конституції України

Згідно з пунктами 5 і 6 ч. 1 ст. 20 Закону «Про Кабінет Міністрів України» [29] Уряд у сфері національної безпеки та обороноздатності має повноваження, наведені на рис. 2.2.

Рис. 2.2. Повноваження КМУ у системі забезпечення національної безпеки та обороноздатності відповідно до Закону «Про Кабінет Міністрів України»

Відповідно до пункту 6 частини 1 статті 20 Закону, КМУ наділений значними повноваженнями у сфері державного управління та вдосконалення державних послуг, різновидом яких виступає військове управління й військова служба.

Закон досить детально визначає повноваження КМУ у військовій сфері. Водночас, ці питання більш детально та предметно розглядаються у відповідному законодавстві у сфері безпеки та оборони. Зокрема, відповідно до ст. 7 Закону «Про національну безпеку України» [13] Уряд володіє повноваженнями, наведеними на рис. 2.3.

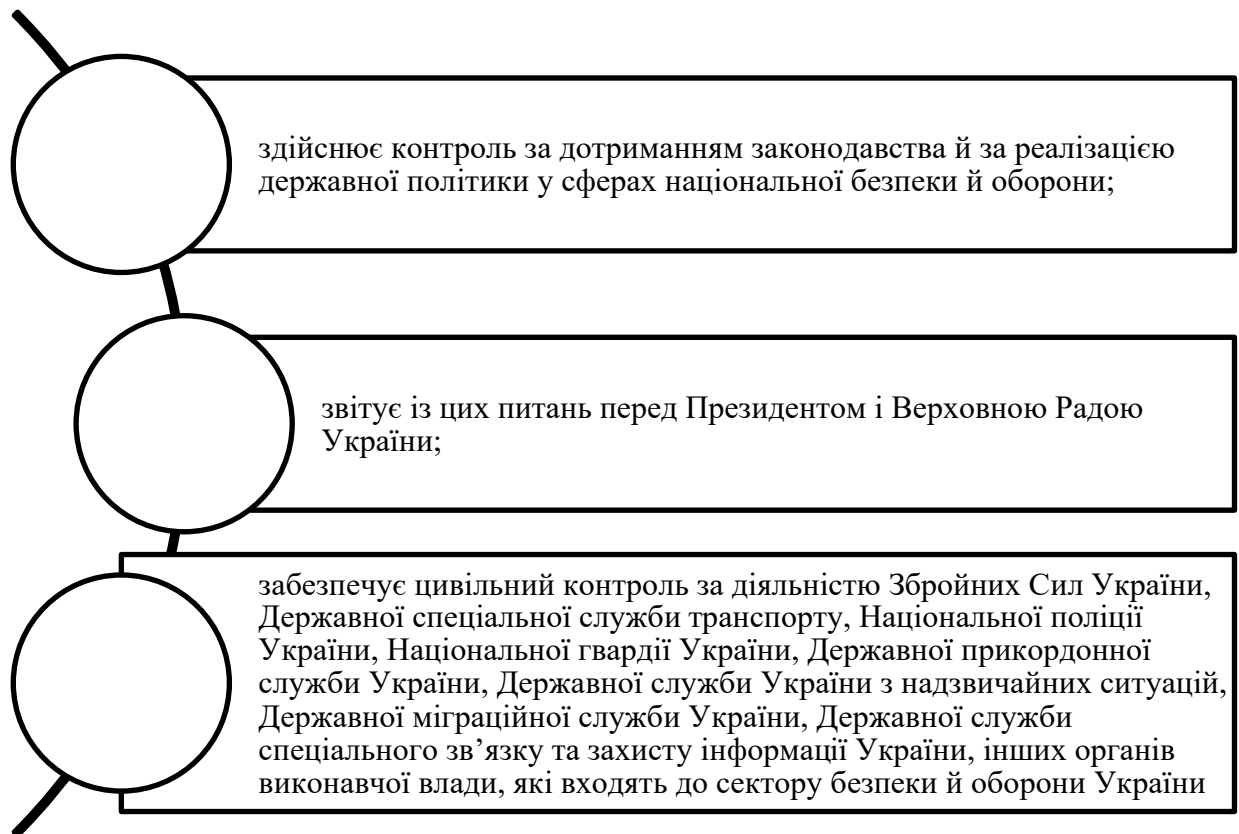

Рис. 2.3. Повноваження КМУ відповідно до Закону «Про національну безпеку України»

Законодавство про оборону надає КМУ значно більше владних повноважень у галузі військового керівництва, ніж законодавство про безпеку. Наприклад, відповідно до статті 9 Закону «Про оборону України», Уряд здійснює такі дії:

- В межах своїх компетенцій гарантує державний суверенітет України, виконання внутрішньої і зовнішньої політики країни, дотримання Конституції та законів України, а також актів глави держави у сфері оборони.

- Визначає потребу у видатках на оборону та забезпечує відведення відповідних коштів у затвердженому ВРУ Державному бюджеті України для заходів з оборони.

- Організовує розвиток ЗСУ та інших військових формувань, модернізацію озброєння і військової техніки, а також розроблення та виконання інших оборонних програм та планів.

- Реалізує передбачені Законом заходи щодо створення, розміщення, фінансування та виконання оборонного замовлення на закупівлю продукції, робіт і послуг для потреб ЗСУ та інших військових формувань.

- Забезпечує ЗСУ та інших військових формувань державним майном, включаючи земельні (водні) ділянки, природні та енергетичні ресурси, кошти, майно і послуги, повітряний і водний простір, морські та річкові порти, аеропорти та аеродроми (злітно-посадкові майданчики); телекомунікаційні та радіочастотні ресурси, об'єкти зв'язку та інші об'єкти національної інфраструктури, інформація з навігації, топографії, метеорології, гідрографії та інше, геодезична і картографічна, як платна, так і безкоштовна, грошові та інші форми розрахунків, необхідні для виконання функцій та обов'язків цих установ;

- Організація загальнодержавних заходів забезпечення життєдіяльності національної економіки та державного управління під час воєнного стану;

- Проведення заходів щодо підготовки і проведення розгортання ЗСУ, інших військових формувань та відповідних правоохоронних органів, а також призову громадян України на строкову військову службу;

- Організація підготовки до захисту народу і Батьківщини;

- Регулювання діяльності місцевих органів військового управління (військових комісаріатів), вирішення питань, пов'язаних з допризовною та призовною підготовкою, підготовкою призовників у військово-технічних спеціальностях, веденням військового обліку військовозобов'язаних і призовників, виконанням військово-транспортних завдань.

- Встановлює порядок та умови повного відшкодування вартості приватного майна, яке було конфісковано відповідно до закону у зв'язку із застосуванням заходів правового режиму воєнного стану;

- Організовує, переорганізовує та ліквідує військові кафедри (відділення, факультети) науково-дослідних інститутів, військових навчальних закладів та інших державних вищих навчальних закладів ЗСУ та інших військових формувань;

- Забезпечує втілення прав на соціальний та економічний захист військовослужбовців, офіцерів запасу, пенсіонерів серед військовослужбовців та членів їхніх родин, сімей військовослужбовців, які загинули, зникли безвісти або стали інвалідами під час служби, а також сімей військовослужбовців, що потрапили в полон під час воєнних дій (бойових дій) або участі в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки;

- Регулює господарську діяльність у ЗСУ та інших військових формуваннях у випадках, передбачених законодавством.

- Відповідно до законодавства визначає порядок реалізації та використання знарядь бойового стану, військової техніки та іншого майна ЗСУ, а також інших військових формувань та правоохоронних органів, створених відповідно до законодавства України.

- Організовує виконання заходів, передбачених Законом України «Про цивільну оборону України», забезпечується надання військової допомоги іншим державам, а також перебування підрозділів ЗСУ на території інших країн. Встановлюється порядок допуску та перебування підрозділів ЗСУ інших держав на території України, а також визначається участь України у міжнародних миротворчих та безпекових операціях.

- Також встановлює процедуру поводження з військовополоненими та особами, що знаходяться під вартою в особливий період, відповідно до норм міжнародного права.

- Орган здійснює нагляд за виконанням законодавства у сфері національної оборони та координує і контролює заходи, спрямовані на

забезпечення обороноздатності України. Він несе відповідальність за забезпечення національної оборони України в межах своєї компетенції.

Необхідно також враховувати законодавство, яке регулює аспекти військового управління у відповідних галузях державного життя. Зокрема, згідно зі статтею 12 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» [34], Уряд України має такі обов'язки:

- Приймає заходи щодо організації мобілізаційної підготовки та мобілізації в Україні та приймає законодавчі акти у цій сфері.
- Розробляє проект мобілізаційного плану на період особливої потреби і подає його на затвердження Президенту України.
- Забезпечує науково-методичне та інформаційне забезпечення мобілізаційної підготовки та мобілізації.
- Підготовлює проекти законодавчих актів, які набувають чинності під час мобілізації та воєнного стану.
- Визначає джерела фінансування та порядок фінансування мобілізаційної підготовки та мобілізаційних заходів.
- Формує мобілізаційні резерви матеріалів, технологій та сировини.
- Контролює виконання заходів щодо переформування ЗСУ, інших військових формувань та аварійно-рятувальних підрозділів оперативно-рятувальної служби цивільного захисту на організацію і штати воєнного стану під час мобілізації.
- Організовує бронювання військовозобов'язаних за органами державної влади, іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами і організаціями на період мобілізації та воєнного стану.
- Готує статистичну звітність з питань мобілізаційної готовності та щорічно подає звіт Президенту України про стан мобілізаційної готовності держави.
- Забезпечує виконання законодавства України та інших нормативно-правових актів з питань мобілізаційної підготовки та мобілізації.

КМУ надається широкий спектр повноважень у сфері військового управління, що включає можливість прийняття організаційних заходів для її оптимізації. Такі повноваження також передбачають здійснення заходів у напрямку удосконалення військового управління, у тому числі прийняття відповідних нормативно-правових актів.

1) КМУ затвердив ряд важливих нормативно-правових актів, серед яких варто виділити постанову № 921 від 7 грудня 2016 року «Про затвердження Порядку організації та ведення військового обліку призовників і військовозобов'язаних». Цей документ передбачає впровадження норм та правил в установах різних рівнів — від центральних органів виконавчої влади до місцевих військових комісаріатів та військових частин. Його мета полягає в упорядкуванні та забезпеченні ведення військового обліку призовників і військовозобов'язаних незалежно від структури та типу власності організацій чи навчальних закладів.

2) Постанова № 389 від 3 червня 2013 року «Про затвердження Положення про військові комісаріати» визначає військові комісаріати як органи військового управління на місцевому рівні, що відповідають за забезпечення дотримання законодавства про військовий обов'язок і військову службу, а також за проведення мобілізаційної підготовки та мобілізацію людських і транспортних ресурсів у відповідних регіонах України під час особливих періодів.

3) Постанова № 1921 від 28 грудня 2000 року «Про ухвалення Положення про військово-транспортний обов'язок» встановлює правила щодо виконання військово-транспортних обов'язків ЗСУ, інших створених у відповідності до закону військових формувань та правоохоронних органів спеціального призначення, Держспецзв'язку та Держспецтрансслужби в періоди надзвичайних ситуацій. Вона також визначає види транспортних засобів всіх категорій та марок вітчизняного та іноземного виробництва, техніку та обладнання, необхідних для виконання військово-транспортних обов'язків для забезпечення їх потреб. Постанова також визначає порядок

повернення після звільнення зі служби та компенсацію шкоди, заподіяної транспортними засобами.

4) Постанова № 544 від 22 липня 2015 року «Про затвердження типового плану запровадження та забезпечення заходів правового режиму воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях» визначає зміст заходів правового режиму воєнного стану та надає перелік органів, відповідальних за їх запровадження та забезпечення (переважно це органи військового управління);

5) Постанова № 943 від 7 листопада 2018 року «Про затвердження Порядку примусового звільнення окремих категорій мешканців у разі введення правового режиму воєнного стану» встановлює процедуру примусового вивільнення осіб, які утримуються під вартою, арештовані або обвинувачені та перебувають під запобіжним заходом у вигляді тримання в умовах тимчасового тримання, у разі введення правового режиму воєнного стану у спеціальних ізоляторах. Описано процедуру примусового звільнення засуджених, які відбувають покарання у вигляді позбавлення волі (військовослужбовців), утримуваних в слідчих ізоляторах, установах виконання покарань, дисциплінарних батальйонах, бригадах, а також у спеціальних палатах лікувальних закладів і кімнатах для військовослужбовців ЗСУ на територіях, що межують з районами воєнного конфлікту.

Згідно зі статтею 121 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», діяльність КМУ в умовах воєнного стану має свої особливості, включаючи аспекти національної оборони, забезпечення ЗСУ та гуманітарних питань [28].

Спочатку важливо зазначити Розпорядження КМУ від 24 лютого 2022 року щодо "Питань введення та забезпечення режиму воєнного стану в Україні". Цим розпорядженням затверджено план заходів для впровадження режиму воєнного стану, забезпечення ефективної взаємодії та координації між органами державної влади та військовим командуванням, підвищення захисту

об'єктів критичної інфраструктури, забезпечення функціонування бомбосховищ та організацію евакуації населення у разі потреби [35].

Крім того, ухвалено ряд рішень щодо підтримки ЗСУ усіма необхідними ресурсами. Зокрема, були внесені зміни до процедур державних закупівель, що дозволило проводити закупівлі без використання системи Prozorro.

Також було прийнято кілька заходів для підтримки народного опору та територіальної оборони. Ці заходи включають регулювання використання громадянами вогнепальної зброї та надання дозволів на використання мисливської зброї та боєприпасів територіальними захисниками для відстоювання та стримування збройних атак на Україну з боку Російської Федерації та інших держав.

КМУ також ухвалив рішення про забезпечення правосуддя стосовно Росії, зокрема, щодо компенсації збитків, завданих Україні під час війни. Для початку процесу розрахунку збитків, Уряд затвердив порядок подання інформації про пошкоджене та зруйноване нерухоме майно відповідно до постанови КМУ від 26 березня 2022 року «Про пошкоджене та зруйноване нерухоме майно внаслідок воєнних дій, терористичних актів та диверсій внаслідок збройної агресії Російської Федерації». Цей порядок визначає процедури збору, обробки та обліку інформації. Міністерство цифрової трансформації здійснює збір та зберігання інформаційних повідомлень про нерухоме майно, що пошкоджене або зруйноване внаслідок воєнних дій, терористичних актів та диверсій внаслідок військової агресії Російської Федерації, за допомогою програмних засобів Єдиного державного веб-порталу електронних послуг, включаючи мобільний додаток Порталу Дія [36, п.4].

Це означає, що діяльність Уряду пов'язана з регулюванням воєнного стану, національною обороною, забезпеченням українського війська та гуманітарними питаннями.

Крім того, органи державної влади, зокрема виконавчої, повинні постійно взаємодіяти та комунікувати між собою для того, щоб краще

функціонувати. Ця взаємодія в правовому полі воєнного стану, який виник внаслідок російського збройного вторгнення в Україну, в першу чергу має стосуватися питання звільнення тимчасово окупованих територій від окупації. З цією метою КМУ своєю постановою від 8 червня 2016 року затвердив Положення про порядок повернення тимчасово окупованих територій України в Україну. Відповідно до Положення, Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України відповідає за формування та реалізацію державної політики на тимчасово окупованій російською федерацією території України та в прилеглих до неї регіонах, дотримання норм міжнародного гуманітарного права на всій території України, інформаційного суверенітету України, зокрема захисту прав осіб, вимушено переміщених з території України. Таким чином, мінреінтеграції є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує захист прав вимушено переміщених осіб [18, п. 1].

Діяльність, спрямована на реінтеграцію, входить у перехідний період, коли державна політика має на меті відновлення територіальної цілісності України, відновлення державних органів влади на тимчасово окупованих і деокупованих територіях, а також недопущення повторної окупації зазначених територій, що має місце з 1991 року.

Щодо військового управління, воно ґрунтується на принципі подвійної лояльності. Основні сфери компетенції, пов'язані з воєнним станом, керуються, координуються і контролюються Генеральним штабом ЗСУ. З іншого боку, військове управління формується указом Президента України і має тісні зв'язки з КМУ.

Ця співпраця особливо помітна у фінансовій сфері. Уряд прийняв постанову від 1 квітня 2022 року, якою затверджено Порядок фінансового забезпечення військового управління. Цей порядок визначає механізм фінансового забезпечення військового управління, включаючи оплату праці працівників та грошове забезпечення військовослужбовців військових формувань, утворених відповідно до закону, а також осіб рядового і

начальницького складу, які служать в правоохоронних органах та органах цивільного захисту [38].

Уряд санкціонував створення так званої «Армії відбудови», розширивши повноваження військової адміністрації щодо залучення громадян до соціальної роботи. Це рішення було затверджено Постановою КМУ від 16 грудня 2022 року «Про внесення змін до Порядку залучення працездатних осіб до суспільно корисних робіт в умовах воєнного стану» [39].

Прикладом взаємодії КМУ з органами військового управління є Постанова КМУ від 30 березня 2023 року «Деякі питання підвищення обороноздатності держави на період воєнного стану» від 30.03.2023 р., яка, серед іншого, покладає на органи військового управління відповідальність за військово-інженерне та фортифікаційне будівництво [40].

Отже, виконання різноманітних завдань військової адміністрації координується та контролюється КМУ. Умови воєнного стану зобов'язують військову адміністрацію діяти на користь захисту прав, свобод і законних інтересів цивільного населення. Важливо підкреслити, що, незважаючи на місію захисту прав і свобод населення, в умовах воєнного стану можуть бути введені обмеження на основні права людини, які гарантуються Конституцією України. Цей аспект зазначено в статті 64 Конституції України, що передбачає можливість встановлення обмежень на права і свободи у період воєнного або надзвичайного стану і визначає терміни таких обмежень.

З вищенаведеного випливає, що збереження національного суверенітету та територіальної цілісності є пріоритетним завданням в умовах воєнного стану. Проте це не означає, що права людини не забезпечуються. У даному контексті варто розуміти, що, хоча інтереси держави мають пріоритет перед інтересами окремих осіб у забезпеченні захисту держави, це не відноситься до прав і свобод, які викладені у другій частині статті 64 Конституції України.

Однією з основних функцій держави є забезпечення захисту прав і свобод людини в будь-яких обставинах, незалежно від того, чи є порушником цих прав держава-агресор, чи сама держава. Це передбачає прийняття рішень

щодо надання соціальної допомоги як громадянам, так і внутрішньо переміщеним особам (включаючи внутрішньо переміщених осіб), які втратили джерела доходу. Крім того, наразі перед органами державної влади стоїть завдання зміцнення соціального захисту військовослужбовців, що має безпосередній вплив на обороноздатність країни [41, с. 165].

КМУ та військові адміністрації також співпрацюють у наданні допомоги внутрішньо переміщеним особам. Проблема вимушеного переміщення та її вирішення стала одним із головних викликів для держави і суспільства, оскільки масштабна тимчасова окупація України російською федерацією призвела до переміщення великої кількості людей зі східної та центральної частин України на захід [42, с. 144]. При цьому держава надає великого значення гарантуванню своїм громадянам реалізації всіх прав і свобод, наданих їм Конституцією України, та створенню сприятливих умов для підтримання правопорядку [43, с. 6].

Отже, у контексті воєнного стану діяльність органів адміністративної влади спрямована на збереження обороноздатності країни, захист громадян та гарантування їхніх прав і інтересів. Головним завданням є досягнення перемоги найшвидшим шляхом.

З метою підвищення ефективності управління створюється тимчасовий орган — військова адміністрація. Генеральний штаб ЗСУ керує та контролює діяльність органів військового управління у сферах оборони, безпеки і порядку, захисту критичної інфраструктури та реалізації заходів у рамках воєнного стану. Інші питання вирішуються КМУ відповідно до його компетенції.

Рада Міністрів координує більшість питань, що належать до сфери військової адміністрації, включаючи фінансове забезпечення, оплату праці персоналу, розгляд розширення повноважень військової адміністрації, підтримку обороноздатності та забезпечення прав людини під час воєнного стану.

Одними з основних напрямів діяльності КМУ та органів військового управління є гарантування прав людини та громадянських свобод, а також соціальний захист військовослужбовців, внутрішньо переміщених осіб та інших категорій населення.

Для посилення співпраці між КМУ та органами військового управління, забезпечення більшої прозорості у їхній діяльності, Уряд повинен забезпечувати подання звітів про ситуацію на територіях, які перебувають під контролем цих органів. Це допоможе поліпшити роботу міністерств та інших центральних органів виконавчої влади та дозволить їм ефективніше здійснювати свої повноваження відповідно до компетенції. Звіти мають включати загальну фінансову інформацію про використання бюджетних коштів, а також детальні дані про проведену роботу в різних сферах, таких як освіта, охорона здоров'я та соціальний захист.

Для здійснення цього КМУ має прийняти постанову, яка визначатиме порядок подання звітів, формат, зміст та строки їх подання. Крім того, Уряд повинен розробити спеціальну форму звітності, яка дозволить систематизувати інформацію. Це сприятиме розробці ефективної державної політики та інтеграції всіх адміністративних органів з метою забезпечення правопорядку як на тимчасово окупованих, так і на контрольованих територіях, а також забезпечення верховенства права в усіх сферах життєдіяльності суспільства [74].

2.2 Функції та повноваження Міністерства внутрішніх справ України у сфері національної безпеки й оборони України

Роль виконавчої влади полягає в стимулюванні недержавних організацій та громадян виявляти та запобігати загрозам особам, громадам і національній безпеці. В цьому контексті слід зазначити, що за обсягом сил і засобів

Міністерство внутрішніх справ України виступає одним із ключових інститутів системи забезпечення національної безпеки.

Міністерство внутрішніх справ України (МВС) відіграє роль центрального органу виконавчої влади, який керується і координується КМУ. Діяльність МВС регулюється Постановою КМУ України «Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України» [44].

Міністерство внутрішніх справ є головним (за повноваженнями) органом системи центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері дотримання міжнародного гуманітарного права на всій території України. Координація розшуку осіб, зниклих безвісти, у надзвичайних ситуаціях та вирішення інших пов'язаних з цим питань відповідно до Закону України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин»).

Рекомендується аналізувати проблеми громадської безпеки та її підсистем лише з сучасної точки зору, узгоджуючи вирішення цих проблем з потребами, можливостями та напрямками майбутнього. Тому формування системи громадської безпеки та її підсистем не може бути статичним за формою та способом практичної реалізації, а має враховувати ситуацію загалом та в окремих регіонах, згідно тенденцій розвитку.

Розробка політики національної безпеки, загальної безпеки та інших аспектів цивільного захисту потребує уважного врахування сучасного контексту та майбутніх перспектив. Ідея громадської безпеки, що становить систему зв'язків, активізується не лише під час надзвичайних ситуацій, пов'язаних з використанням об'єктів, що становлять загрозу для суспільства, або під час природних катастроф, але є невід'ємною складовою цієї системи. Наразі, ця концепція не реалізована в повній мірі. Викладене дозволяє розглядати поняття громадської безпеки України як захист життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави від небезпечних дій і надзвичайних ситуацій, що, у свою чергу, спричиняє розвиток сутності системи громадської безпеки та її інтеграцію в організацію та функціонування цивільного захисту.

Надані пропозиції щодо поняття «суспільна безпека» не повністю висчерпують різноманіття наукової бази поняття «національна безпека». У зв'язку з цим очевидно є необхідність подальших досліджень щодо визначення класифікаційного апарату у сфері цивільного захисту населення.

Важливо визначити громадську безпеку як складову частину національної безпеки, яка включає суспільні відносини щодо запобігання та усунення потенційних загроз життю, здоров'ю та власності людей, органічно пов'язаних з особистою безпекою та суспільним порядком. Така концептуальна структура дозволила відомому досліднику К. Бельському виділити дві її основні складові, які, на думку вчених, визначають характеристики, громадської безпеки як безпосереднього об'єкту і правової категорії діяльності поліції: не становлять загрози для особи, суспільства чи держави; державні заходи щодо підтримки такої держави та формування у громадян почуття безпеки.

Громадську безпеку можна визначити як ситуацію, вільну від конфлікту на національному, релігійному чи іншому ґрунті, у якій громадська безпека пов'язана з громадським миром. У сфері державного управління категорію «громадська безпека» можна визначити як систему суспільних відносин і правових норм, що регулюють ці відносини з метою забезпечення соціального спокою, життя і здоров'я населення, нормальних умов праці, діяльності державних і громадських установ, організацій, підприємств. Тому МВС України зосереджується на забезпеченні внутрішньої безпеки країни, що, відповідно до діючого законодавства України, забезпечує захист від невійськових загроз на території нашої держави.

Подібні галузі життєдіяльності держави належать до сфери внутрішньої безпеки іноземних держав, що дозволяє говорити про особливості державної політики щодо забезпечення належного стану захищеності країни від загроз внутрішнього характеру.

Створення безпечного внутрішнього середовища для держави не є виключною відповідальністю МВС України, оскільки, як було зазначено

раніше, внутрішні загрози не охоплюють економічні, екологічні, біологічні, фінансові та інформаційні аспекти, що збільшує обсяг відповідальності. Якщо розглядати лише обсяг повноважень МВС України, то можна побачити, що на нього покладено забезпечення таких елементів національної безпеки, як громадська, пожежна, міграційна та охорона державного кордону.

Іншими словами, МВС України є інституцією, яка нейтралізує внутрішні загрози держави (суб'єкт внутрішньої безпеки) і таким чином забезпечує формування внутрішнього безпекового середовища України в межах визначеної предметної компетенції.

Інші сфери національної безпеки України також мають внутрішній вимір, тому термін «внутрішнє безпекове середовище України» трактують у двох значеннях: вузькому та широкому. У широкому розумінні внутрішнє безпекове середовище включає умови, чинники та елементи національної безпеки в інших сферах життєдіяльності держави (демографія, екологія, продовольство тощо). У вузькому розумінні — це умови та чинники, пов'язані з існуванням України, що виникають та існують у різних сферах суспільного життя, за які відповідає Міністерство внутрішніх справ. Причому суспільні відносини, що виникають у цих сферах, частіше піддаються внутрішнім, а не зовнішнім загрозам [49, с. 116].

Отже, якщо говорити про роль МВС України у формуванні безпекового середовища України, то припускаємо, що воно відіграє важливу роль у забезпеченні внутрішнього безпекового середовища України.

Міністерство внутрішніх справ, зокрема Національна поліція, є частиною сектору безпеки і оборони України. Сьогодні, крім підготовки та ведення звичайних бойових дій, необхідно приділяти увагу та розробляти комплексні заходи щодо підготовки до боротьби з силами спеціальних операцій, диверсійними, розвідувальними силами та мобільними групами, які вийшли на територію противника. Ці заходи є основою для оборони території країни. Указом Президента України від 23 вересня 2016 року № 406 / 2016 «Положення про оборону території України» [45] визначені ключові функції

Міністерства оборони, спрямовані на забезпечення воєнного стану та захист держави, кордонів, державних органів, координація роботи військового управління, охорона стратегічних об'єктів, протидія диверсійним акціям агресора, протидія розвідувальним діям.

Введення воєнного стану в Україні призвело до змін в організації роботи Національної поліції [45]. Запровадження правового режиму воєнного часу наділяє ОВВУ, військове управління та місцеве самоврядування особливими повноваженнями порівняно з повноваженнями, встановленими законом у мирний час, і створює необхідні умови для здійснення цих спеціальних повноважень таким чином, щоб зосередити всі ресурси, необхідні для забезпечення державного захисту [47, с. 10].

Однією з основних функцій держави є забезпечення публічного порядку та безпеки. Для досягнення цього, забезпечення спільних зусиль усіх органів державної влади, органів місцевого самоврядування, громадських організацій і громадян. На те, що органи місцевого самоврядування впливають на важливу роль у підтриманні громадського порядку та запобіганні злочинності, дослідження показують, що конституційні повноваження органів місцевого самоврядування щодо забезпечення громадського порядку та безпеки не матимуть чітких механізмів виконання цих повноважень [47].

Поліції також даються різноманітні доручення і завдання, які ніхто інший не може виконати та у певній мірі не має на це прав. Забезпечуючи громадський порядок, поліція стикається з критично важливим завданням, яке вимагає гнучких рішень. Унікальність компетенції поліції полягає в тому, що вона передбачає наявність повноважень, а також право і обов'язок використовувати їх відповідно до обставин.

Оцінка стану публічної безпеки і цивільного захисту проводиться відповідно до рішення РНБО. Даний орган було утворено указом Президента України (відповідно до частини 1 і 3 статті 27 Закону України «Про національну безпеку» від 21.06.2018 № 2469-VIII від 21.06.2018, зі змінами). Оцінка проводиться в межах комплексного огляду сектору безпеки і оборони,

який визначено для проведення МВС України відповідно до встановленого порядку КМУ або окремо [13].

Згідно з Постановою КМУ від 22.05.2019 № 507 «Про затвердження Порядку проведення огляду стану громадської безпеки і цивільного захисту» [50], результати такого огляду розглядаються КМУ. Після прийняття остаточного рішення вони надсилаються на розгляд РНБО для затвердження МВС України. У той же час, відповідно до статті 1 частини 1 статті 23 Закону України «Про національну безпеку», результати огляду є одним із джерел даних, необхідних для подальшого розроблення стратегії громадської безпеки та цивільного захисту.

МВС разом з іншими державними органами та органами місцевого самоврядування розробляє стратегії досягнення спільних можливостей співпраці у сфері правоохоронної діяльності у сфері громадського порядку та цивільного захисту:

- аналізувати (пропонувати) можливі сценарії застосування сил і засобів у сфері охорони правопорядку для виконання завдань з охорони громадського порядку та цивільного захисту держави з розподілом обов'язків між суб'єктами забезпечення безпеки, з метою організації адекватних правоохоронних органів, спрямованих на захист суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності держави;

- проаналізувати управління ризиками у сфері правоохоронної діяльності, безпеки та цивільного захисту.

При виконанні завдань, пов'язаних з реалізацією процедур інспектування безпеки та цивільного захисту МВС, необхідно набути таких навичок:

- критично осмислювати глобалізований світ та проблеми управління міжнародною безпекою;

- дотримуватися принципів, процедур та алгоритмів прийняття управлінських рішень в адміністративно-управлінських процесах у сфері національної безпеки;

- визначати та розв'язувати практичні проблеми та завдання у сфері формування державної політики у сфері міжнародної та європейської безпеки;
- відбрати необхідну та релевантну кількісну та якісну інформацію і на основі аналізу даних робити обґрунтовані та об'єктивні висновки щодо процесу інтеграції у світове співтовариство;
- ідентифікувати, класифікувати та стратифікувати чинники, що впливають на реалізацію національних інтересів;
- обґрунтовувати адекватні заходи реагування на загрози національній безпеці;
- визначати пріоритети політики національної та міжнародної безпеки;
- розуміти цілі, засоби та методи публічного управління та адміністрування у стратегічному управлінні правоохоронним сектором;
- здійснювати моніторинг та оцінювання виконання завдань, пов'язаних з реалізацією нормативно-правових положень законодавчої бази.

Розробка пропозицій до Стратегії безпеки та цивільного захисту України відбувається в контексті оцінки та прогнозування негативного впливу намірів і дій, сил і засобів (суб'єктів) на реалізацію та забезпечення національних інтересів України у сфері громадського порядку та захисту населення (корупція, інші криміногенні чинники), а також оцінки та прогнозування умов і ситуацій, які є пріоритетними для всіх державних структур.

Потребує доопрацювання нормативний аналіз порядку забезпечення громадської безпеки та цивільного захисту, який є безпосередньою складовою комплексної перевірки сектору безпеки і оборони України відповідними компетентними органами (КМУ, РНБО) у напрямку запропонованих науково-методичних та практичних рекомендацій, які згодом можуть стати основою для прийняття більш політично значущих рішень. Йдеться про важливість проведення відповідних перевірок з необхідністю комплексної розробки відповідних рішень, моніторингу ситуації на місцях, з виявленням відповідних недоліків.

Отже, форми забезпечення громадської безпеки і порядку організацій безпеки і оборони в Україні наразі перебувають у стадії розвитку та вдосконалення. Тому важливо використати набутий практичний досвід у сфері безпеки, права та правосуддя для вдосконалення та успішної модернізації роботи цього інституту.

2.3 Функції та повноваження Міністерства оборони України у сфері національної безпеки й оборони України

Міністерство оборони України, як центральний орган виконавчої влади, регулюється та підпорядковується КМУ й за Постановою від 26 листопада 2014 року № 671 «Про затвердження Положення про Міністерство оборони України» [52].

Міністерство оборони є важливим органом у структурі центральних органів виконавчої гілки, яке відповідає за формування та виконання державної політики щодо національної безпеки, оборони та військового будівництва як у мирний, так і в надзвичайний час..

Міністерство оборони також є центральним органом виконавчої влади та військовим управлінням ЗСУ і Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації, у сфері державної авіації.

При здійсненні своєї діяльності Міністерство оборони керується Конституцією та законами України, указами Президента України, постановами ВРУ, актами КМУ та іншими законодавчими актами.

Повноваження МОУ включають наступні пункти:

1. Розроблення законодавства України, актів Президента України та КМУ у сфері оборони.
2. Аналіз практики застосування законодавства та розробка пропозицій щодо його удосконалення та впровадження в ЗСУ.

3. Підготовка та подання пропозицій щодо застосування, скасування або зміни спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) до КМУ.

4. Участь у формуванні, реалізації та моніторингу ефективності державної санкційної політики з питань безпеки та оборони.

5. Внесення пропозицій та висновків до законів, прийнятих ВРУ та переданих на підпис Президенту.

6. Розвідувальна та аналітична діяльність в інтересах національної безпеки та оборони країни.

7. Координація створення та розвитку системи стратегічного зв'язку в МОУ та ЗСУ.

8. Здійснення інформаційної діяльності для реалізації завдань державної інформаційної політики у сфері оборони та підвищення обороноздатності країни.

9. Приймає активну участь у вивченні військово-політичної ситуації, прогнозуванні потенційних загроз і виявленні рівня воєнних ризиків для національної безпеки України.

10. Розробляє та впроваджує заходи з протидії та нейтралізації військово-політичних ризиків, що можуть стати загрозою використання військової сили проти України.

11. Відповідає за розробку структур та процедур плану оборони України, а також організацію його виконання.

12. Бере активну участь у формулюванні та періодичному оновленні Стратегії національної безпеки України та інших стратегічних документів з питань безпеки.

13. Проводить координацію між відомствами в процесі розробки стратегічного інформаційного бюлетеня оборони України.

13. Бере участь у формуванні та моніторингу використання оборонного бюджету та звітує перед КМУ про витрати коштів.

15. Розробляє проекти цільових програм оборони держави з метою підвищення її обороноздатності та забезпечує виконання зазначених у програмі обов'язків і заходів.

16. Організовує мобілізаційні процеси для ЗСУ та інших військових формувань відповідно до законодавства.

17. Вносить пропозиції щодо потреб ЗСУ та інших військових частин у періоди особливої необхідності з урахуванням економічного потенціалу країни.

18. Подає пропозиції до Міністерства економіки щодо мобілізаційних завдань на виробництво, ремонт та постачання озброєння, військової техніки та інших матеріалів на визначений період, враховуючи потреби ЗСУ та інших військових формувань.

19. Координує підготовку до мобілізації ЗСУ, розробляє плани мобілізації, організовує забезпечення методичними, науковими, фінансовими та матеріально-технічними ресурсами.

20. Забезпечує життєдіяльність та бойову готовність ЗСУ, координує їхню діяльність та мобілізаційну готовність, забезпечує їх боєздатність та готовність до виконання завдань, включаючи підготовку особового складу та забезпечення військового обладнання. Контролює ефективне використання матеріальних, фінансових та інших ресурсів згідно з потребами, визначеними Генеральним штабом ЗСУ та у межах передбачених коштів державного бюджету.

21. Відповідає за залучення ЗСУ до ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій та забезпечення екологічної безпеки через Генеральний штаб ЗСУ.

22. Перевіряє готовність ЗСУ та Держспецтрансслужби до дії та мобілізації, а також здійснює функції державного замовника і розробляє пропозиції до планів закупівель згідно з потребами та пріоритетами.

23. Виконує функції уповноваженої державної організації із забезпечення якості, головної закупівельної організації оборонного

комплексу, державного замовника оборонного комплексу відповідно до законодавства.

24. Встановлює вимоги до якості озброєння та військової техніки, а також організовує їхні випробування та введення в експлуатацію ЗСУ.

Планування оборони відбувається відповідно до Наказу, виданого МОУ, щодо організації та реалізації цього процесу. Це включає визначення пріоритетів і напрямів розвитку сил оборони, їхніх можливостей, зброї, військової техніки, інфраструктури та підготовки військових. Також враховується забезпечення обороноздатності держави через розробку відповідних концепцій, програм та планів, враховуючи потенційні загрози та фінансово-економічні можливості країни.

Процес планування оборони відбувається з урахуванням основних аспектів процесу, що застосовується державами-членами НАТО, а також враховує вимоги українського законодавства та визначає пріоритети і напрями.

Оборонне планування базується на підході планування за можливостями, спрямованому на зменшення загроз та розвиток здатностей оборони у довгостроковій перспективі [55].

Суб'єктами стратегічного планування в галузі оборони виступають структурні підрозділи МОУ, Управління Головнокомандувача ЗСУ, Генеральний штаб ЗСУ, командування видів та окремих родів військ, а також інші органи військового управління ЗСУ та органи державної влади, які мають відношення до управління та координації інших компонентів оборони.

Об'єктами стратегічного планування є ЗСУ, інші складові сили оборони та їх потужності.

МОУ має відповідальність за організацію стратегічного планування у сфері оборони. Управління стратегічним плануванням у ЗСУ здійснюється під загальним керівництвом Міністра оборони України. Безпосереднє керівництво стратегічним плануванням у МОУ покладається на першого заступника

Міністра оборони України, у ЗСУ – на начальника Генерального штабу ЗСУ та відповідних керівників інших компонентів оборони.

Організацію загального планування в МОУ здійснюють структурні підрозділи апарату Міністерства, що відповідають за визначення принципів воєнної політики та стратегічного планування.

Важливим кроком у системі забезпечення національної безпеки і обороноздатності України є прийняття МОУ Військового стандарту 01.040.010 [54], та Військового стандарту 01.040 [55], які регламентують військову політику та стратегічне планування, регулюють процедури управління програмною та проектною діяльністю.

Розробка Військового стандарту 01.040.010 [54] зумовлена запровадженням у МОУ та ЗСУ сучасного підходу до оборонного планування, який відповідає аналогічним процесам у провідних країнах-членах НАТО, а також методології оборонного планування, що базується на можливостях, та методології управління програмами та проектами. Виходячи з цього, метою цього військового стандарту є визначення процедур управління проектними програмами/підпрограмами для забезпечення досягнення та реалізації стратегічних та оперативних цілей, завдань, заходів та управлінських рішень, визначених у документах стратегічного планування у сфері національної безпеки і оборони, з оптимальним використанням ресурсів.

Як частина загальної системи оборонного менеджменту Міноборони, проектна діяльність створює нові можливості та доповнює функціональну діяльність (виконання оперативних завдань). також, стандарт включає схему організації оборонного управління в системі МОУ (рис. 2.4).

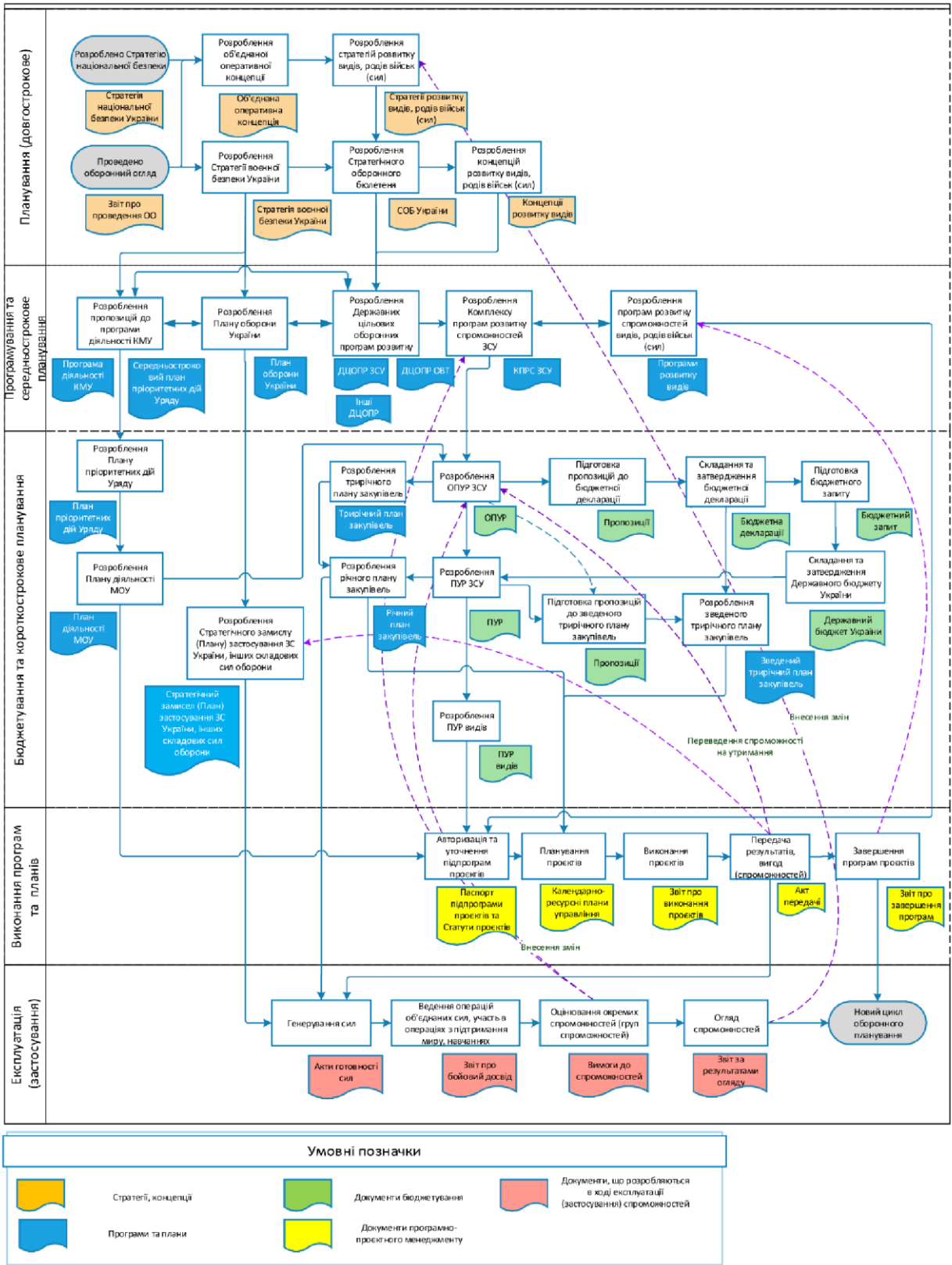

Рис. 2.4. Схема організації оборонного менеджменту в системі МОУ
У рамках виконання завдань і функцій МОУ та ЗСУ проектна діяльність спрямована на досягнення стратегічних та оперативних цілей, визначених

довгостроковими плановими документами, шляхом реалізації різноманітних програм (проектів) розвитку сприятливостей ЗСУ України [53].

Варто зазначити що, без досягнення прямих цілей, ефективні процеси управління проектною діяльністю неможливо організувати та отримати додаткові переваги від спільної та скоординованої реалізації проектних програм і підпрограм [56, 57].

Військовим стандартом 01.040 [55] розроблено процеси управління проектами, і, зокрема, Схема опису ініціювання проекту шляхом надання Заявки на розгляд ініціативи керівником структурного підрозділу МОУ (рис. 2.5).

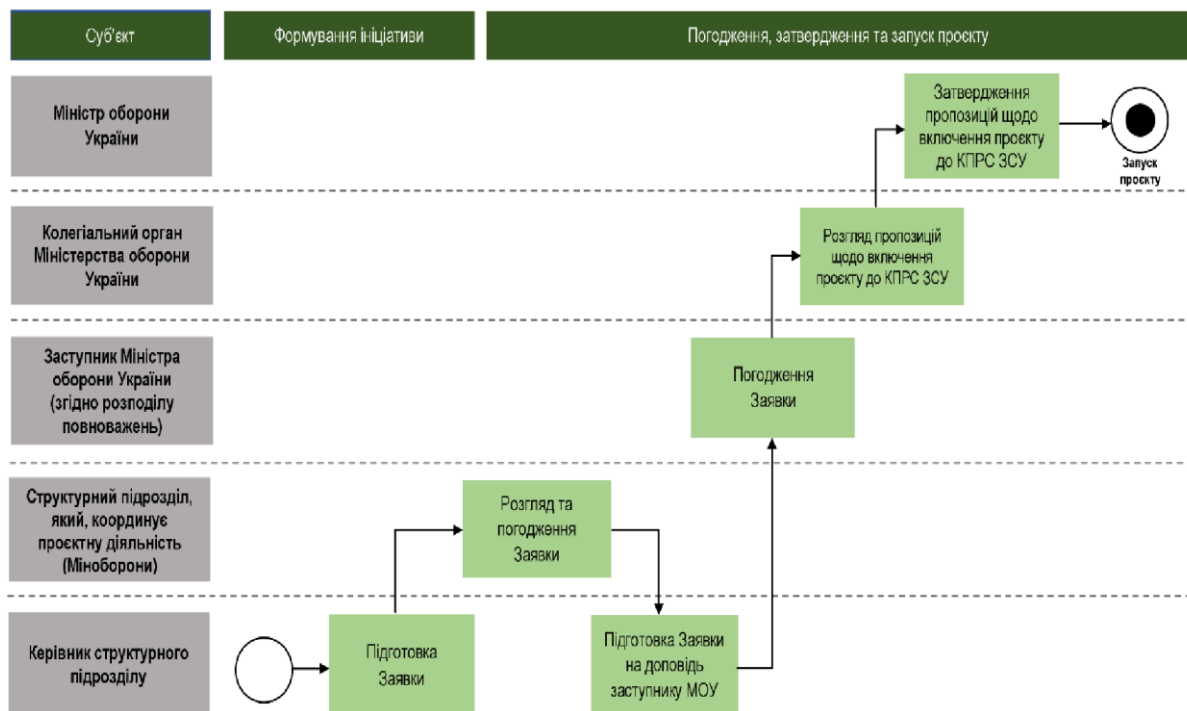

Рис. 2.5. Схема опису ініціювання проекту шляхом надання Заявки на розгляд ініціативи керівником структурного підрозділу Міноборони

Пропозиції формуються органами військового управління, що відповідають за структурні підрозділи та функціональні групи можливостей МОУ. Ці пропозиції надаються для включення до програм (проектів) розвитку

окремих підрозділів та інших органів військового управління МОУ, а також для включення до програм розвитку організаційних можливостей МОУ.

Після схвалення колегією Міноборони заявка стає основою для обговорення та погодження комплексних змін до програм і проектів розвитку ЗСУ Міністром оборони України.

МОУ видає накази, організовує і контролює їх виконання в межах повноважень, визначених законом, на підставі Конституції і законів України, актів Президента України, постанов ВРУ, прийнятих відповідно до Конституції України, законів та актів КМУ.

Відповідно до законодавства розробляються, переглядаються, затверджуються та оприлюднюються накази Міністерства оборони, які є нормативно-правовими актами, відповідно до вимог Закону України "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності".

Накази Міністерства оборони, видані в межах його повноважень, зобов'язані виконувати центральні органи виконавчої влади, їх територіальні структури, місцеві органи державного управління, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, підприємства, організації та громадяни незалежно від форм власності.

Висновки до розділу 2

Починаючи з розгляду функцій уряду, особлива увага приділяється його ролі у координації стратегічного управління суспільно-політичними та економічними питаннями, що впливають на національну безпеку. Далі аналізуються функції Міністерства Внутрішніх Справ, зокрема його внесок у підтримку правопорядку та забезпечення внутрішньої безпеки. Після цього звертається увага на функції Міністерства Оборони, його роль у забезпеченні обороноздатності та військової безпеки країни. У цілому, розділ надає глибокий аналіз внеску цих структур у забезпечення безпеки та

обороздатності України, виявляючи взаємозв'язок їхньої діяльності та стратегічних цілей країни.

У розділі також розглядаються питання взаємодії між цими органами та іншими структурами, які здійснюють контроль і сприяють вирішенню проблем національної безпеки. Окрім того, проаналізовано ефективність і координацію заходів у разі виникнення кризових ситуацій, що вимагають негайного реагування та спільних зусиль для забезпечення стабільності та безпеки в країні. Такий підхід дозволяє визначити ключові аспекти взаємодії та управління в системі національної безпеки та оборони, сприяючи оптимальному використанню ресурсів та максимальній ефективності у забезпеченні безпеки країни.

РОЗДІЛ 3. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВЗАЄМОДІЇ КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ З ПРЕЗИДЕНТОМ УКРАЇНИ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

3.1 Розподіл компетенцій у сфері національної безпеки і оборони України між Кабінетом Міністрів України і Президентом України

Президент України, відповідно до Конституції, виступає гарантом суверенітету і територіальної цілісності країни. Цю роль чітко окреслює стаття 17 Конституції, яка підкреслює повноваження Президента щодо забезпечення національної безпеки та оборони. З огляду на посаду Президента як глави держави, до його обов'язків входить зміцнення державної влади, координація діяльності всіх ланок влади, реалізація єдиної державної політики щодо забезпечення обороноздатності та безпеки країни. Як Верховний Головнокомандувач ЗСУ, Президент відіграє вирішальну роль у нагляді за всіма аспектами державного управління, пов'язаними з національною обороною та безпекою, що відображає важливість їх ролі у захисті інтересів України та підтримці її територіальної цілісності [58, с. 95].

Роль Президента України в національній безпеці та забезпеченні суверенітету і територіальної цілісності країни, відповідно до Конституції України, полягає у тісному зв'язку з усіма аспектами безпеки. Це охоплює всі аспекти національної безпеки та вияви загроз, а також захист прав і свобод громадян [59, с.154].

Процес призначення та звільнення Прем'єр-міністра, Міністра оборони та Міністра закордонних справ в Україні підкреслює вплив Президента на діяльність уряду, зокрема у сфері національної безпеки та оборони. Згідно з Конституцією України, призначення на ці ключові посади покладено на ВРУ, але участь Президента в процесі звільнення є вирішальною. Президент може ініціювати звільнення міністра оборони та міністра закордонних справ, що

демонструє особливу роль, яку відіграє президент у питаннях, пов'язаних з національною безпекою та обороною.

Закон України «Про Кабінет Міністрів України» додатково підкреслює взаємодію Президента, Прем'єр-міністра та ВРУ при призначенні та звільненні міністрів. Можливість Президента пропонувати звільнення Міністра оборони та Міністра закордонних справ підкреслює їхні повноваження щодо забезпечення узгодженості дій уряду з цілями національної безпеки.

Загалом процедура призначення та звільнення міністрів в Україні відображає характер управління, заснований на співпраці, де участь Президента відіграє важливу роль у відстоюванні інтересів безпеки країни та збереженні ефективного керівництва у питаннях оборони та закордонних справ [63, с. 23].

Регулювання діяльності у сфері національної безпеки і оборони в Україні здійснюється як Президентом, так і КМУ. У той час як Президент України відіграє вирішальну роль у забезпеченні національної безпеки та оборони, КМУ також має виключні права щодо здійснення заходів у цій сфері, як це передбачено статтею 116 Конституції України. Закон України «Про національну безпеку України» додатково підкреслює відповідальність Президента за забезпечення незалежності та національної безпеки держави. Ця подвійна відповідальність підкреслює спільний характер вирішення питань національної безпеки та оборони в Україні — Президент і КМУ беруть активну участь у формуванні політики та стратегії захисту інтересів країни та забезпечення її безпеки та обороноздатності [13].

3.2 Рада національної безпеки і оборони України в механізмі взаємодії Кабінету Міністрів України з Президентом України у сфері національної безпеки і оборони

Президент відповідає за політичне керівництво органами, які забезпечують безпеку та обороноздатність України у сфері національної безпеки та оборони. Він очікує Раду національної безпеки та оборони, яка працює як координаційний орган у цій галузі. Це впливає з принципу єдиноначальності в управлінні обороною та централізованим керівництвом, яке забезпечує конкретне керівництво президентом над органами, які відповідають за забезпечення національної безпеки та оборони, а незагальне.

В Законі України «Про Раду національної безпеки і оборони України» від 5 березня 1998 року №183/98-ВР (ст. 3) [67] перераховані функції РНБО, наведені на рис. 3.1.

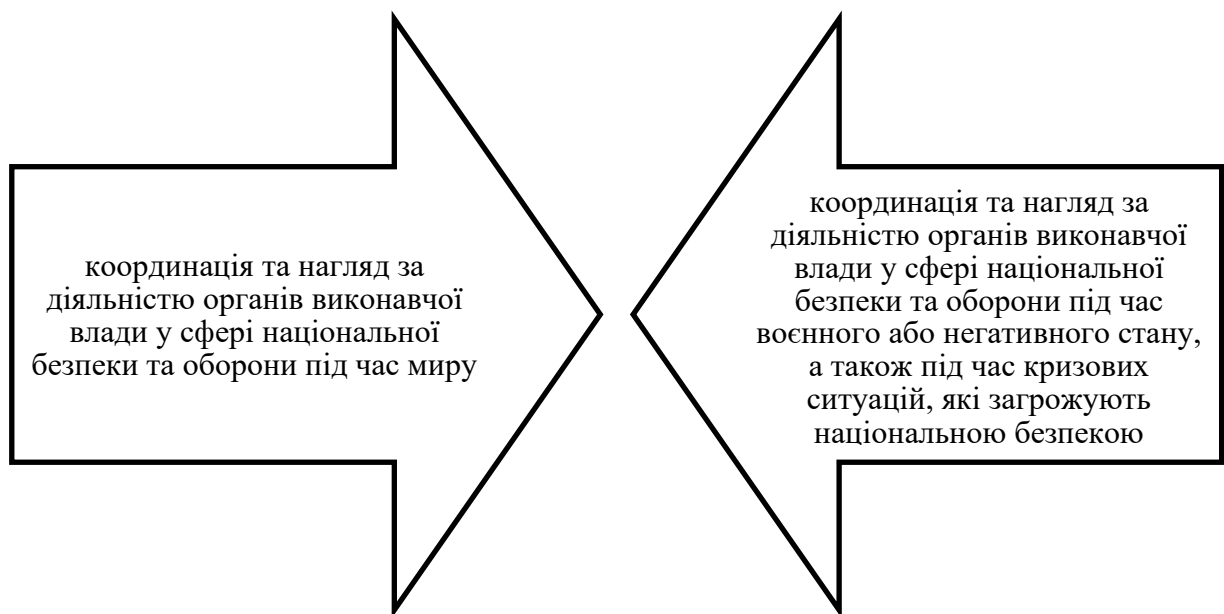

Рис. 3.1. Функції РНБО

Повноваження РНБО чітко визначені статтею 4 Закону, а додаткові деталі містяться в Законі України «Про національну безпеку України» № 2469-VIII від 21 червня 2018 року та інших профільних законах, що регулюють цю

галузь. Однак виникає складність у розумінні координаційного аспекту, оскільки, хоча відповідні органи співпрацюють, їхні рішення набувають чинності лише через указ Президента [68].

Крім того, існує проблема визначення меж повноважень Президента щодо управління національною безпекою та обороною (зазначених у статті 106 Конституції) та координаційної ролі РНБО, яка діє незалежно від повноважень Президента. Незважаючи на чітке розмежування повноважень Президента в Конституції України (ст. 102), повноваження РНБО можуть встановлюватися законом, про що йдеться у ч. 8 ст. 107 Конституції.

Останнім часом спостерігається тенденція, коли повноваження РНБО все частіше конкретизуються у спеціальних законах, а не в первинному законодавстві, а саме в Законі «Про Раду національної безпеки і оборони України», де висвітлено більш детальний та нюансований підхід до визначення повноважень та відповідальності Ради в рамках національної безпеки та оборони.

Закон України № 1780-IX від 23 вересня 2021 року визначає порядок віднесення особи до категорії впливових осіб чи олігархів в Україні. Відповідно до цього закону, рішення про віднесення фізичної особи до категорії олігархів приймається Радою національної безпеки і оборони України. Це рішення ґрунтується на поданнях, наданих різними суб'єктами, такими як КМУ, члени РНБО, Національний банк України та Служба безпеки України.

Крім того, КМУ відіграє вирішальну роль у виконанні цього закону. На КМУ покладено розробку плану заходів щодо реалізації відповідного законодавства. Розпорядженням від 19 вересня 2023 року КМУ (розпорядження № 827-р) відтермінував запровадження Реєстру олігархів до закінчення воєнного стану. Як наслідок, наразі відсутня практика присвоєння статусу олігарха, оскільки впровадження реєстру затягується.

Це відстрочення свідчить про тимчасову зупинку процесу ідентифікації та віднесення осіб до категорії олігархів в Україні. Він підкреслює вплив

зовнішніх факторів, таких як воєнний стан, на дотримання законів щодо впливових осіб у країні. Рішення відтермінувати запровадження Реєстру олігархів свідчить про складну взаємодію між правовими рамками та реальними подіями в Україні.

Щодо наділення Радою національної безпеки і оборони (РНБО) України повноваженнями щодо прийняття рішень щодо санкцій є складним питанням, яке передбачає правові тлумачення та практичне виконання законів. Згідно з частиною третьою статті 5 Закону України «Про санкції» від 14 серпня 2014 року № 1644-VII рішення про застосування, скасування та зміну санкцій щодо окремих іноземних організацій приймаються РНБО та вносяться на розгляд і вводиться в дію Указом Президента України. Ці рішення набирають чинності з моменту опублікування указу.

Занепокоєння викликає очевидна невідповідність між роллю РНБО як координаційно-дорадчого органу при Президентові та його повноваженнями приймати рішення щодо санкцій. Хоча Конституція України прямо не визначає дорадчу роль РНБО в цьому контексті, вона сприймається як координаційний орган з питань національної безпеки та оборони при Президентові. На цю невідповідність наголошували правознавці, такі як О.В. Коротюк, які стверджують, що наділення РНБО повноваженнями приймати рішення не відповідає її конституційному статусу [68].

Доктринальний підхід до ролі та повноважень РНБО ставить питання про поділ влади та конституційні рамки, що регулюють процеси прийняття рішень в Україні. Занепокоєння щодо ролі РНБО у запровадженні санкцій висвітлює потребу у більш тонкому розумінні функцій і обов'язків Ради в рамках правової та політичної системи України.

Підсумовуючи, питання надання РНБО повноважень ухвалювати рішення щодо застосування санкцій до іноземних організацій відображає ширшу дискусію щодо тлумачення конституційних ролей та практичної реалізації законодавчих положень в Україні. Уточнення та потенційні поправки можуть знадобитися для забезпечення узгодженості та підзвітності

в структурі управління країною в контексті питань національної безпеки та оборони [69, с. 93-94].

Однак судові інституції ще не зайняли такої позиції, але висловили низку критеріїв (не пов'язаних з формальними повноваженнями навчати чи застосовувати) для перевірки законності санкцій [69, с. 94].

На підставі постанови Вищого адміністративного суду України від 13 березня 2017 року повноваження РНБО характеризуються як нормативно-наглядові [70]. Головним завданням РНБО є стратегічне планування, розробка програм та внесення пропозицій Президенту України з питань безпеки та оборони. Згідно з тлумаченням авторів Конституції України, РНБО вважається допоміжним органом при Президентові і не функціонує як самостійний суб'єкт державної влади.

Конституційне положення про підпорядкованість РНБО Президентові України є основою для розуміння відносин між двома суб'єктами. Ці рамки створюють РНБО як допоміжний орган, що діє під керівництвом глави держави, а не автономно в структурі державної влади.

Отже, роль РНБО визначається його нормативно-наглядовими функціями, обов'язками щодо стратегічного планування та дорадчими можливостями Президента з питань безпеки та оборони. Таке позиціонування підкреслює допоміжний характер РНБО в ширшій системі управління Україною, наголошуючи на його допоміжній ролі під керівництвом Президента [4, с. 749].

Також, згідно з Конституцією, повнота повноважень щодо виконання рішень РНБО покладена на Президента (ч. 7 ст. 107 Конституції). Укази Президента про виконання відповідних рішень потім оскаржуються до адміністративного суду.

Таким чином, Президент все ще несе відповідальність за рішення ради.

У цьому контексті стверджується, що РНБО має похідний, а не незалежний статус, і наводяться приклади з практики Верховного Суду з цього приводу [71, с. 152-153].

Тому в літературі робиться висновок, що чинна Конституція України не уповноважує Президента України запроваджувати спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи щодо фізичних чи юридичних осіб [71, с. 148].

Також не можна погодитися з тезою Н. Якимчук про те, що Україна зобов'язана дотримуватися міжнародних стандартів щодо правових механізмів реалізації санкцій на внутрішньодержавному рівні та розробити процесуальні засади застосування санкцій, оскарження та перегляду рішень [72, с. 86].

Включення доктрини обмеження повноважень Президента самою Конституцією (стаття 106 Конституції України), підкреслює навмисне створення системи стримувань і противаг у конституційних рамках. Ця доктрина спрямована на те, щоб жодна гілка влади, включаючи президентську, не накопичувала надмірну владу, таким чином захищаючи від потенційних зловживань і сприяючи підзвітності.

Пропозиція розглянути питання про надання відповідних повноважень щодо застосування санкцій та статусу олігарха КМУ замість Президента ґрунтується на тому, що ці дії є реалізацією державної політики, а не безпосереднім керівництвом. Враховуючи те, що суттю ролі КМУ є нагляд та реалізація державної політики, делегування таких повноважень цьому органу могло б тісніше узгоджуватися з практичними аспектами реалізації політики.

Стаття 116 (пункт 10) Конституції прямо вказує, що повноваження КМУ визначаються законом. Це визнання підкреслює правову основу для розгляду питання про надання КМУ конкретних повноважень, пов'язаних із національною безпекою та обороною, відповідно до встановлених правових положень та конституційних принципів.

Хоча можуть існувати різні точки зору щодо вичерпного регулювання (РНБО) у конституційних і законодавчих рамках України, заклик до поглибленого вивчення конституційно-правового статусу РНБО є вирішальним. Досліджуючи це питання в рамках спеціалізації конституційного та муніципального права, можна виробити нові ідеї та концепції для посилення діяльності Служби національної безпеки України та

сприяння зміцненню механізмів національної безпеки та оборони в країні [73, с. 39].

РНБО діє у прямому підпорядкуванні Президента України, як зазначено у статті 107 Конституції України. Основною його функцією є координація та контроль за діяльністю органів виконавчої влади у сфері національної безпеки і оборони. Діючи як допоміжний орган, безпосередньо підзвітний Президенту, Рада відіграє вирішальну роль у забезпеченні реалізації повноважень Президента у сфері національної безпеки. Рішення, прийняті Радою, виконуються через укази Президента, які відображають офіційну позицію Президента з питань, важливих для безпеки та оборони країни.

Як і Конституційний Суд України, РНБО має зберігати деполітизований характер і утримуватися від використання Президентом для здійснення впливу на підпорядковані ОВВУ. Рада виступає об'єднуючою організацією, яка підтримує єдність державної влади, про що свідчить її склад, до складу якого входять такі ключові посадові особи, як прем'єр-міністр, міністр оборони, голова Служби безпеки, міністр МВС та міністр закордонних справ. Хоча Голова ВРУ може бути присутнім на засіданнях Ради, структура Ради забезпечує участь представників різних гілок влади для сприяння комплексному ухваленню рішень.

Президент України має значний вплив на вищі ОВВУ з питань національної безпеки і оборони як через Раду в цілому, так і окремих її членів. Зокрема, вплив Президента поширюється на функціонування КМУ у цій сфері через членів РНБО, таких як Прем'єр-міністр, міністр оборони та міністр МВС. Хоча за Конституцією ці міністри зобов'язані звітувати перед Президентом через Уряд, їхнє включення до РНБО підкреслює прямий вплив Президента на них [66, с. 111].

Таким чином, існування РНБО та головування в цьому органі Президента України відіграє важливу роль у поєднанні функцій глави держави з функціями виконавчої влади.

Підсумовуючи, Рада національної безпеки і оборони України відіграє ключову роль у механізмі взаємодії між Кабінетом Міністрів України та Президентом України у сфері національної безпеки і оборони. Цей орган забезпечує не лише координацію дій, але й сприяє обміну інформацією та аналізу загроз, що допомагає виробляти збалансовану стратегію безпеки країни. Така взаємодія сприяє зміцненню державних інститутів і впевненості нації в її здатності забезпечити національну безпеку та обороноздатність.

Цей висновок акцентує на важливості Ради національної безпеки і оборони України як органу, що сприяє спільній роботі Кабінету Міністрів та Президента в плануванні та впровадженні стратегій національної безпеки. Його можна використати в аналізі внутрішньої політики України, для розуміння динаміки взаємодії між ключовими політичними гравцями у сфері національної безпеки та оборони. Такий підхід дозволяє поглибити розуміння процесів, які відбуваються в українському політичному середовищі, та їхній вплив на безпеку країни.

Висновки до розділу 3

Розділ 3 надає глибокий аналіз компетенції та взаємодії між цими двома ключовими політичними органами в Україні.

У підрозділі 3.1 розглядаються питання розподілу компетенції у сфері національної безпеки і оборони між Кабінетом Міністрів України та Президентом України. Аналізуються конституційні повноваження кожного з цих органів та їхній вплив на прийняття рішень у цій стратегічно важливій сфері.

У підрозділі 3.2 вивчається роль та значення Ради національної безпеки і оборони України в механізмі взаємодії Кабінету Міністрів України з Президентом України у сфері національної безпеки і оборони. Аналізуються функції та повноваження Ради, а також її роль у координації дій між виконавчою та президентською гілками влади з метою забезпечення національної безпеки та обороноздатності країни.

У підсумку, цей розділ відображає складність та важливість взаємодії між Кабінетом Міністрів та Президентом в сфері національної безпеки і оборони, а також роль Ради національної безпеки і оборони в забезпеченні цієї взаємодії та вирішенні актуальних питань національної безпеки.

ВИСНОВКИ

Підводячи підсумки проведеного дослідження, можна зробити наступні висновки.

1) В Україні виконавча влада функціонує як самостійний і незалежний орган державної влади в системі поділу влади, відмінний від законодавчої та судової влади. Його першочергова роль — забезпечувати виконання законів і ефективно управління державним апаратом. Навіть під час воєнного стану, який може бути введений в окремих регіонах, система органів законодавчої, виконавчої та судової влади залишається незмінною в конституційних «рамках», встановлених Конституцією України.

У районах, де діє воєнний стан, можуть бути створені додаткові органи влади, такі як представницькі органи місцевого самоврядування, їх виконавчі органи та тимчасові державні органи, такі як військова адміністрація. Під керівництвом органів глави держави ці мають єдину владу для вирішення конкретних потреб і проблем, пов'язаних із запровадженням воєнного стану.

Підтримка послідовного розподілу влади під час воєнного стану підкреслює важливість дотримання верховенства права та забезпечення ефективного функціонування уряду, навіть за виняткових обставин. Дозволяючи створювати тимчасові структури для вирішення нагальних питань, зберігаючи при цьому основні принципи управління, конституційна база України демонструє гнучкість і адаптивність у часи кризи.

2) КМУ займає стрижневе місце як вищий орган у системі виконавчої влади в країні. До його функцій належить безпосереднє здійснення виконавчої влади у взаємодії з міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, органами місцевої державної адміністрації. КМУ, підзвітний Президентові України та ВРУ, здійснює контроль і звітує перед органом законодавчої влади відповідно до Конституції України.

У сфері військового управління КМУ має широкі повноваження здійснення організаційних заходів щодо підвищення ефективності військового управління та затвердження відповідних нормативно-правових актів у цій сфері. Ці широкі повноваження надають КМУ значний вплив на військову сферу в Україні. Участь КМУ у військових справах підкреслює його критичну роль у формуванні та нагляді за оборонною політикою та операціями в країні.

3) МВС є центральним органом виконавчої влади, який керується та координується КМУ. Основні пріоритети національної безпеки України визначаються поняттями «громадська безпека» та «порядок». Діяльність МВС України спрямована на забезпечення внутрішньої безпеки країни, що передбачає захист від невійськових загроз на території держави відповідно до законодавства України.

4) МОУ в Україні відіграє ключову роль як центральний орган виконавчої влади, відповідальний за військове управління, нагляд за ЗСУ Державною службою спеціального зв'язку та захисту інформації. Однією з його основних функцій є координація та розробка стратегій національної безпеки, що має вирішальне значення для захисту оборонних інтересів країни.

У Міністерстві оборони організація військового планування є ключовим завданням, яке покладено на керівництво Міністра оборони України. Безпосереднє керівництво військовим плануванням покладено на Першого заступника Міністра оборони, а конкретні повноваження у ЗСУ покладено на начальника Генерального штабу ЗСУ та інших відповідних керівників оборонних компонентів.

Крім того, структурне управління Міністерства оборони відіграє вирішальну роль у забезпеченні загальної організації військового планування. Завданням цього відділу є визначення засад воєнної політики та стратегічного планування, сприяння ефективній координації та реалізації оборонних стратегій в Україні. Зусилля Міністерства у військовому плануванні, узгоджені із ширшими цілями національної безпеки країни, мають важливе значення для підтримки готовності та оперативної ефективності ЗСУ. .

5) Президент України має значні повноваження та обов'язки у сфері національної безпеки і оборони, визначені Конституцією. Виконуючи обов'язки Головнокомандувача ЗСУ, Президент відіграє вирішальну роль в управлінні всіма державними структурами, пов'язаними з обороною та безпекою, забезпеченням суверенітету та територіальної цілісності країни. Ця посада надає президенту повноваження контролювати та приймати рішення щодо питань національної безпеки, що відображає важливість його ролі у захисті нації.

Крім того, процес призначення ключових посад в уряді, таких як прем'єр-міністр, міністр оборони та міністр закордонних справ, демонструє вплив Президента на КМУ у питаннях національної безпеки та оборони. Хоча ВРУ призначає ці посади, це робиться за поданням Президента, що підкреслює участь Президента у формуванні керівництва, відповідального за ці критичні сфери.

Важливо зазначити, що хоча Президент відіграє значну роль у регулюванні органів виконавчої влади у сфері національної безпеки та оборони, це не обмежує повноваження КМУ. КМУ зберігає власний набір повноважень і функцій, співпрацюючи з Президентом для ефективного вирішення проблем національної безпеки. Така співпраця забезпечує комплексний підхід до захисту інтересів безпеки країни при збереженні балансу влади між виконавчими гілками влади.

б) В Україні Президент здійснює політичне керівництво організаціями, відповідальними за обороноздатність і національну безпеку, зокрема очолює Раду національної безпеки і оборони (РНБО). РНБО є основним регулюючим органом у сфері національної безпеки та оборони країни, підкреслюючи єдність управління обороною та важливість наявності лідера, який має досвід як військової, так і цивільної безпеки.

Помітна роль президента в РНБО підкреслює необхідність комплексного лідерства у вирішенні викликів безпеці, тобто поєднання військових знань з цивільними перспективами для забезпечення цілісного

підходу до захисту держави. Хоча традиційно повноваження РНБО були визначені конституцією, нещодавні законодавчі зміни передали ці повноваження до окремих законів, що регулюють діяльність РНБО, забезпечуючи її актуальність і ефективність під керівництвом Президента.

Покладаючи на Президента керівництво РНБО та наголошуючи на єдності глави держави та виконавчої влади у питаннях національної безпеки та оборони, Україна посилює координацію та прийняття стратегічних рішень, необхідних для захисту інтересів країни та збереження стабільності в передобличчям нових загроз безпеці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Горovenko В.К., Тютюнник В.П. Актуальні проблеми сектора безпеки та оборони України. Наука і оборона. 2014. № 4. С. 20–25.
2. Пономарьов С.П. Поняття та сутність сектору безпеки. Право.ua. 2015. № 3. С. 69–72.
3. Ситник Г.П. Концептуалізація соціального явища національна безпека в теорії і практиці публічного управління. Науковий часопис Академії національної безпеки. 2019. Вип. 1–2 (21–22). С. 8–30.
4. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
5. Новий тлумачний словник української мови : у 4 т. / уклад. : В. Яременко, О. Сліпушко. Київ : Аконт, 2000. Т. 3 (О-Р). 927 с.
6. Fayol H. Administration industrielle et générale; prévoyance, organisation, commandement, coordination, controle. Bull. pt. 1916. № 3. 174 p. URL. <http://www.worldcat.org>.
7. Пилипишин В.П. Поняття та основні риси державного управління. Юридична наука і практика. 2011. № 2. С. 10–14.
8. Peter F. Drucker. The Practice of Management. Publisher : Oxford : Butterworth-Heinemann, 1999. 399 p.
9. Чуваков А.О. Безпека: соціально-політична сутність поняття. Правова держава. 2014. № 18. С. 119–123.
10. Циганов В.В. Національна безпека України : посібник / Нац. акад. внутр. справ України. Київ, 2004. 100 с.
11. Дацків Р.М. Економічна безпека держави в умовах глобальної конкуренції. Львів : Центр Європи, 2006. 160 с.
12. Каляев А. Теоретичні підходи щодо трансформації сучасних моделей державного управління у сфері безпеки та оборони. Ефективність державного управління. 2018. Вип. 1 (54). Ч. 1. С. 13–19.

13. Про національну безпеку : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2018. № 31. С. 241.
14. Пономарьов С.П. Адміністративно-правове забезпечення діяльності сектору безпеки і оборони України : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2018. URL: <https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/science/rada/auto/25/1.pdf>.
15. Лобко М.М., Саганюк Ф.В. Сектор безпеки і оборони: проблеми формування та розвитку. Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського. 2014. № 1 (50). С. 134–139.
16. Кузьмук О.І. Стратегічна перспектива безпеки і оборони України. Наука і техніка Повітряних Сил Збройних Сил України. 2013. № 2 (11). С. 6–13.
17. Гречанинов В. Сектор безопасности Украины и культура безопасности. URL: <http://www.ua2nato.org.ua/2010210209211232211/expert/4322010203229213238219/5572article?tmpl=component&print=1&page>.
18. Securing peace and development: the role of the United Nations in supporting security sector reform. Report of the Secretary-General. A/62/6592S/2008/39. 23 January 2008. URL: <http://daccess2dds2ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N08/216/06/PDF/N0821606.pdf?OpenElement>.
19. Розбудова безпеки і оборони : збірка матеріалів щодо Плану партнерських дій із створення інститутів оборони і безпеки (PAP-DIB) / за ред. Філіпа Х. Флурі, Вітлема Ф. ван Ікелена ; перекл. з англ. О. Михалочко. Женева – Київ, 2006. 383 с.
20. Альманах сектору безпеки України. 2012 / ред. кол. : О. Мельник, М. Сунгуровський, А. Чернова та ін. Київ : Центр Разумкова, 2013. 144 с.
21. Greene O. Security Sector Reform, Conflict Prevention and Regional Perspectives. Journal of Security Sector Management. 2003. Vol. 1. № 1. 27 p. URL: http://www.gsdrc.org/docs/open/ssr_tg.pdf.
22. Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Про стан та перспективи розвитку Воєнної організації та сектору безпеки України» :

- Постанова Верховної Ради України від 05.07.2012 № 5086-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 25. Ст. 263.
23. Criteria for good governance in the defense sector: International standards and principles. URL: <http://cids.no/wp-content/uploads/pdf/7215-Criteria-for-Good-Governance-in-the-Defence-Sector-k6.pdf>.
24. Чорний В.С. Особливості демократичного цивільного контролю над військовою сферою українського суспільства на сучасному етапі. Social development & Security. 2018. № 3 (5). С. 3–13. URL: <http://paperssds.eu/index.php/JSPSDS/article/view/41/38>.
25. Сектор безпеки України: аспекти трансформації / Ф. Саганюк, І. Романов, В. Троцько та ін. Політичний менеджмент. 2008. № 3. С. 141–156.
26. Семенченко А.І. Поняття «сектор безпеки» та «воєнна організація держави»: методика розробки й обґрунтування призначення, складу й структури та взаємозв'язків. Стратегічна панорама. 2007. № 3. С. 54–69.
27. Про утворення військових адміністрацій. Указ Президента України №68/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/682022-41405>.
28. Про правовий режим воєнного стану. Закон України 12 травня 2015 року № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
29. Про Кабінет Міністрів України. Закон України від 27 лютого 2014 р. №794-VII. Відомості Верховної Ради. 2014. № 13. с. 222.
30. Панфілов О., Калімбет А. Адміністративно-правовий статус Кабінету Міністрів України: характеристика поняття та змісту. Прикарпатський юридичний вісник. № 2. 2021. URL: <http://pyuv.onua.edu.ua/index.php/pyuv/article/view/878>
31. Кочеров М. Поняття адміністративно-правового статусу Національної поліції України як суб'єкта забезпечення реформ Юридичний науковий електронний журнал. № 3. 2019. URL: http://www.lsej.org.ua/3_2019/77.pdf
32. Коротун О. Адміністративно правовий статус суб'єктів публічної адміністрації, що забезпечить охорону прав інтелектуальної власності.

- Вісник НТУУ «КПІ» Політологія. Соціологія. Право. № 4 (44). 2019. URL: <http://visnyk-ppsp.kpi.ua/article/view/199697>
33. Про оборону України: Закон від 06.12.1991 р. № 1932-XII. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 9. С. 106.
34. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: Закон України від 21.10.1993 р. № 3543-XII. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 44. С. 416.
35. Питання запровадження та забезпечення здійснення заходів правового режиму воєнного стану в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.02.2022 р. No 181-2022-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/181-2022-%D1%80#Text>
36. Про збір, обробку та облік інформації про пошкоджене та знищене нерухоме майно внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією Російської Федерації : Постанова Кабінету Міністрів України від 26.03.2022 р. No 380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/380-2022-п#Text>
37. Деякі питання Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій : Постанова Кабінету Міністрів України від 08.06.2016 р. No 376. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/376-2016-%D0%BF#n10>
38. Про затвердження Порядку фінансового забезпечення діяльності військових адміністрацій : Постанова Кабінету Міністрів України від 01.04.2022 р. No 397. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/397-2022-%D0%BF#Text>
39. Про внесення змін до Порядку залучення працездатних осіб до суспільно корисних робіт в умовах воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 16.12.2022 р. No 1389. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1389-2022-%D0%BF#Text>
40. Деякі питання підвищення обороноздатності держави на період воєнного стану в Україні : Постанова Кабінету Міністрів України від

30.03.2023 р. No 285. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/285-2023-%D0%BF#Text>

- 41.Гринько Н. В., Мота А. Ф., Петреченко С. А. Соціальний захист військовослужбовців в умовах воєнного стану. Право і суспільство. 2022. Вип. 3. С. 161–166. <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2022.3.24>.
- 42.Бльок Н. В. Термінологія та понятійна характеристика внутрішньо переміщених осіб. Право і суспільство. 2022. Вип. 3. С. 142–147. <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2022.3.21>.
- 43.Безпалова О. Діяльність органів поліції щодо захисту прав людини під проведення операції Об'єднаних сил. Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми : тези доповідей учасників міжнар. наук.практ. конф. (м. Харків, 17 трав. 2019 р.) /МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; Консультат. місія Європейського Союзу. Харків : ХНУВС, 2019. С. 28–30. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6277/тези%20на%202022.11.2019%20Безпалова.pdf?sequence=1&isAllowed>
- 44.Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України. Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 878. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-%D0%BF#n10>.
- 45.Проневич О. С. Повноваження Національної поліції України : доктринально-правовий вимір. Журнал Східноєвропейського права. 2018. № 48. С. 24–35.
- 46.Положення про територіальну оборону України : Указ Президента України № 406 від 23 вересня 2016 р. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=63638&pf35401=449882>.
- 47.Кириченко С. О., Лобко М. М., Семененко В. М. Щодо питання правового режиму воєнного стану і стану війни. Наука і оборона. № 2. 2019. С. 9–16.
- 48.Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України»: Закон України від

- 15.03.2022р. № 2123-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2123-20#n6>.
49. Бугайчук К. Л. Сутність терміну «безпекове середовище» в контексті діяльності Міністерства внутрішніх справ України. Actual Problems of Modern science : material of the 4th International Scientific and Practical Conference (January 31 – February 3, 2023). Boston, USA : International Science Group, 2023. Pp. 114–118.
50. Про затвердження Порядку проведення огляду громадської безпеки та цивільного захисту Міністерством внутрішніх справ : Постанова Кабінету Міністрів України від 22 травня 2019 № 507. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/507-2019-%D0%BF#Text>
51. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 23 грудня 2022 року "Про проведення огляду громадської безпеки та цивільного захисту". Указ Президента України від 23 грудня 2022 року № 883/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/883/2022#Text>.
52. Про затвердження Положення про Міністерство оборони України. Постанова Кабінете Міністрів України від 26 листопада 2014 р. № 671. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/671-2014-%D0%BF#n219>.
53. Про затвердження Порядку організації та здійснення оборонного планування в Міністерстві оборони України, Збройних Силах України та інших складових сил оборони. Наказ Міністерства оборони України від 22.12.2020 р. за № 196/35818.
54. Військовий стандарт 01.040.010 (Видання 1). Оборонне планування. Програмно-проектний менеджмент. Управління програмою/підпрограмою проєктів. Міністерство оборони України. Наказ начальника Управління стандартизації, кодифікації та каталогізації від 14.09.2021 № 54. URL: https://www.mil.gov.ua/content/other/VST_projects.pdf.
55. Військовий стандарт 01.040.011 (Видання 1). Оборонне планування. Програмно-проектний менеджмент. Управління проєктами. Наказ

- начальника Управління стандартизації, кодифікації та каталогізації від 17.09.2021 № 56. URL: https://www.mil.gov.ua/content/other/VST_command_projects.pdf.
- 56.ISO 21503:2017. Project, programme and portfolio management – Guidance on programme management (Управління проєктом, програмою та портфелем – Керівництво з управління програмами проєктів).
- 57.ISO 21500:2021. Project, programme and portfolio management – Context and concepts (Управління проєктом, програмою та портфелем – Контекст і концепція).
- 58.Рудик П. Конституційна реформа в Україні: проблеми та перспективи / П. Рудик. К.: Атіка, 2006. 256 с.
- 59.Тодыка Ю., Яворский В. Президент Украины: конституционно правовой статус : моногр. / Ю. Тодыка, В. Яворский. Х.: Факт, 1999. 256 с.
- 60.Про основи національної безпеки України Закон України No 964-IV від 19 червня 2003 року (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15#Text>.
- 61.Стратегія забезпечення державної безпеки. Затверджено Указом Президента України No 56/2022 від 16 лютого 2022 року. URL:<https://www.president.gov.ua/documents/562022-41377>.
- 62.Про Службу безпеки України. Закон України No 2229-XII від 25 березня 1992 р. (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text>.
- 63.Авер'янов В. Закон України “Про Кабінет Міністрів України”: питання конституційності змісту положень. Стратегічні пріоритети. 2007. № 1 (2). С. 18-23.
- 64.Розумний М. РНБО в системі стримувань і противаг. Народний депутат. 2008. С. 33.
- 65.Авер'янов В., Дерещ В., Пухтецька А. Організація виконавчої влади потребує реформування. Право України. 2009. № 12. С. 39-46.

66. Авер'янов В. Дуалізм виконавчої влади у світлі конституційного вдосконалення форми державного правління в Україні. Вісник Конституційного Суду України. 2010. № 3. С. 106-115.
67. Про Раду національної безпеки і оборони України. Закон України від 5 березня 1998 року № 183/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183/98-%D0%B2%D1%80#Text>.
68. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до плану заходів щодо запобігання зловживанню надмірним впливом особами, які мають значну економічну та політичну вагу в суспільному житті (олігархами)» від 19 вересня 2023 р. No 827-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennia-zmin-do-planu-zakhodiv-shchodo-zapobihannia-zlovzhvanniu-nadmirnym-vplyvom-s827-190923>.
69. Коротюк О.В. Закон України «Про санкції»: науково-практичний коментар. Київ: ОВК, 2022. 98 с.
70. Про правовий висновок щодо дискреції Президента України при виданні указів, якими вводяться в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України. Постанова Пленуму Вищого Адміністративного Суду України від 13.03.2017 № 6. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0006760-17#Text>.
71. Салазський О. Застосування інституту спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) крізь призму приписів Конституції України. Право України. 2023. No 1. С. 148–159.
72. Iakymchuk N. Sanctions As A Legal Phenomenon In The Law Of Ukraine And International Standards Of Their Application. Конституційно-правові академічні студії. Випуск 1. 2021. С. 73–86.
73. Федоренко В.Л. Конституційно-правовий статус Ради національної безпеки і оборони України. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2010. No 12. С. 32–39.
74. Розбудова безпеки і оборони : збірка матеріалів щодо Плану партнерських дій із створення інститутів оборони і безпеки (PAP-DIB) / за ред. Філіпа Х.

Флурі, Вітлема Ф. ван Ікелена ; перекл. з англ. О. Михалочко. Женева – Київ, 2006. 383 с.